

2015 m. balandžio 10 d., penktadienis

Nr. 14 (1120) Kaina 0,81 Eur / 2,80 Lt

D a i l ē | M u z i k a | T e a t r a s | Š o k i s | K i n a s

Brangūs skaitytojai,
Kviečiame tapti kultūros rėmėjais!
Jūsų skiriami 2 proc. pajamų mokesčio mums yra didelė parama.

Pildydami Valstybinės mokesčių inspekcijos formą FR0512,
nurodykite VšĮ „7 meno dienos“ įmonės kodą
302725178.
Norėdami paremti „Kino“ žurnalą, nurodykite VšĮ Žurnalo „Kinas“
įmonės kodą 300007987.

Reikalingą formą galima užpildyti interne, Mokesčių
inspekcijos tinklalapyje www.vmi.lt (nuorodoje „Formos“ įrašykite
FR0512 ir užpildykite PDF formato blanką).

Dėkojame visiems, praėjusiais ir ankstesniais metais mus palaikiusiems.

3

Pokalbis su kompozitore Rūta Vitkauskaitė

4

Dar kartą apie Krystiano Lupos „Didvyrių aikštę“

Piešinys iš Arydo Šaltenio knygos „Paveikslėliai“

Du pasakojimai apie Arvydą Šaltenį

8

Iš „Kino pavasario“ dienoraščio

Franz Xavier Habermann, ornamentinis raižinys. Apie 1750 m.

Kaip kriminalistui piršto atspaudas

Vasarį pristatytas moksliinių straipsnių rinkinys „Ornamentas: XVI–XX a. I pusės paveldo tyrimai“ (sudarytoja Aleksandra Aleksandroviciutė, Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2014) – pirmoji gausiai iliustruota knyga Lietuvoje, skirta Naujuujų amžių europinės kilmės profesionaliai ornamentikai. Ornamentas, kaip kultūros simptomas, kelia intriguojančių klausimų, kurie, tikimės, sudomins ir mūsų skaitytojus. Tad kalbamės su leidinio sudarytoja profesore Aleksandra Aleksandroviciutė.

Juodiniame straipsnyje rašote, kad „ornamentas nuo seno suvokiamas kaip „pagrindinio kūrinio“ parergonas“ – nuo kūrinio priklausomas priedas. Ar (kiek) ši knyga keičia ornamento sampratą?

Ši knyga skirta ne apskritai ornamentui, o istoriniam XVI–XX a. I pusės Europos ornamentui, kuris puošė to laiko profesionaliąją architektūrą, dailės ir amatų dirbinius.

Juk visai ne taip atrodytų knyga apie baltų, islamo, kinų, Afrikos ar lietuvių liaudies ornamentiką. Tuose kultūros kontekstuose ornamento santykis su „pagrindiniu kūriniu“ būtų kitoks. Pavyzdžiui, kai kur ornamentas gali būti apsauginis ar maginis ženklas, be kurio nefunkcionuotų „pagrindinio“ kūrinys. Arba gali nebūti jokios skirties tarp ornamento ir rašto / hieroglifo / emblemos. Arba tai, ką mes laikome ornamentu, gali atsirasti vien dėl praktinių poreikių, pavyzdžiui, daili angų ar skylių eilė, reikalinga tam, kad statinio vidus vėdinėtų; rumbeliai ant daikto rankenos – kad neslystų; plaušus pinant susidaręs ritmingas raštas... Kickvieno ornamento kontekstas kitoks.

O mes knygoje kalbame tik apie vakarietišką kultūrą, kurios dalis patys esame ir kuri nuo graikų laikų iki pat modernizmo buvo pagrįsta *mimesis* garbinimu. Todėl meninė veikla, kuri nieko reikšmingo „nevaizduoja“, buvo laikoma antra-

eile, kone mechaninė. Ši nuostata ilgai užtruko ir Lietuvoje, gal dėl to prarasta tiek daug ornamentinio dekoro „restauruojant“ architektūrą ir interjerų paveldą. Taigi mūsų knyga siekia ne pakeisti porenesansinę ornamento sampratą, bet pirmiausiai ją pažinti ir suprasti. Iki šiol to nepadarėme, nors šis paveldas Lietuvoje kelis, o gal ir keliolika kartų gausėjis už archeologinį ir liaudies dailės palikimą. Juk tai lygiai tiek pat mūsų prosenelių būtovė, kiek ir dzūkiškų gūnių raštai.

Mūsų vizualinis pasaulis prasiplėtė, ir dabar ornamento supratimas, būdingas Tolimųjų ir Artimųjų Rytių paveldui, mums net artimesnis už vakarietišką porenesansinį. Jis šian dien yra labiau pamirštasis ir mažiau suprantamas nei, pavyzdžiui, japonų kultūros principai. Savojo palikimo „neišmokome“, nežinome, kaip ji perskaityti. Pats laikas imti ir skaityti, o tada jau permanyti – ne tik

NUKELTA | 6 PSL.

Grižti, kur skambėjo muzika

Daumantas Kirilauskas ir Šv. Kristoforo orkestras groja Bachą

Rita Nomicaitė

Johanno Sebastiano Bacho muzika taip dažnai visur skamba, kad jau esame kiek abejingi jos interpretacijai. Vienas atlikėjų, vis dėlto pasiskatinančių suklasti, – pianistas Daumantas Kirilauskas. Jis deklaruja J.S. Bacho muzikai aukščiausią pagerbą, o svarbiausia, kad pertekliai ją muzikos skambesi. Didijį Penktadienį, prieš Velykas, Šv. Kotrynos bažnyčioje su Šv. Kristoforo kameriniu orkestru pianistas grojo tris klavirinius Bacho koncertus: d-moll BWV 1052, A-dur BWV 2055, f-moll BWV 1056.

Tačiau vakarą pradėjo J.S. Bacho sūnaus Carlo Philippo Emanuelio Simfonija C-dur. „XVIII a. viduryje aktuali buvo Carlo Philippo Emanuelio Bacho pavardė, o ne jo tévo, kažkoks senelio – todėl sūnaus kūrinį įtraukėme į programą“ – juokavo koncerto ižangos žodži tarčes orkestro meno vadovas ir dirigentas Donatas Katkus. Kaip saulės spin-dulėlis maloni Simfonija buvo pagražiata vienareikšmiškai džiugiai.

Pristatydamas solistą, D. Katkus kaip gerai žinomą dalyką išvardijo gražiausias jo skambinimo savybes: pusiausvyra, švarą bei vidinę jėgą. Dėl salės akustinių savybių nebuvo galima gerai girdėti scenos įvykių, todėl nušviečiant koncertą lie-

Daumantas Kirilauskas ir Šv. Kristoforo kamerinis orkestras

ka vadovautis bendrais bruožais.

Néra kito tokio kompozitoriaus, kurio muzikos atlikimą įsivaizduotu išmaną visi. Tokioje situacijoje juoba matomi atlikėjų asmenybių klojami keliai. Europoje tarp tokiu pianistų – italas Andrea Bacchetti (g. 1977), mūsų krašte – nors irgi Europos lygmens – vis daugiau autoriteto išsikovoja D. Kirilauskas muzikos samprata, beje, gana panasi į minėtojo A. Bacchetti.

Pastaruojų metu D. Kirilauskas rengdavo solinius kūrinius, tam tikra šio kelio viršunė – Partity kompaktinė plokštélė (pristatyta ir „7 meno dienų“ puslapiuose). Koncertų klavirui ir orkestrui programa – pianisto septynmylis žingsnis į kalną.

Lyginant su solinių kūrinii už-

duotimis, dabar reikėjo didelės ištvermės nenuklysti nuo reguliarų akcentų, ilgiu sulaikyti frazių kvėpavimą, pajusti didingus dinamikos kontrastus. O svarbiausia – nepamesti bachiškojo muzikos tēkmės tolygumo. Toks būtų šios muzikos pagrindas. D. Kirilauskas jam suteikė ir savito charakterio. Negirdėjome slegiančių išorinių jėgų, perspaustos didybės, asmeninių audrų, nors to irgi dažnai galima prisiklustyti, netgi Glenno Gouldo ir Bostono orkestro įrašuose. D. Kirilauskas dėka muziką persmelkia šviesa, vaiskumas ir grakštumas tiek formos, tiek pianinistės technikos, tiek estetikos atžvilgiu.

Žavaus emocinio virpėjimo vakari pridėjo ansamblio eksperiment-

A. ŽUKO NUOTRAUKOS

tas. Remiantis tradicija, atlikimui vadovavo solistas (be dirigento), tačiau šikart toks grojimo formatas negarantavo ansamblio susiklausymo. Bandymo dviaskė sukūrė išoriškai santūrus D. Kirilauskas ir prie dirigento „pakurstymo“, regis, pripratęs orkestras. Tam tikras orkestras „nesvarumas“ atskleidė per muzikinių niuansų stoką. Kartais atrodė, kad jis, lyg antras klavyras, siekia palaikyti solistą, užuot drąsiau ir laisviau su juo muzikavęs.

Klasikinė muzika, ypač J.S. Bacho kūriniai, kelia džiaugsmo jausmą. Šiame vakare, klausai galiusiai kiek prisitaikius prie akustikos, muzika nušvitė į pabaigą, per nuostabu populiariųjį f-moll koncerto *Adagio* – dažnai vadinančią *Arioso* ir

atliekamą atskirai – bei finalą *Presoto*. Visu stiprumu džiaugsmas suskambo Finalą kartojant bisui. Todėl, vos išėjus po koncerto, taip traukė grižti į vietą, kur skambėjo muzika.

Kadangi ir pianistas, ir orkestras noriai gastroluoja Lietuvoje, nuoširdžiai siūlyčiau jiems šią programą parodyti, pavyzdžiui, daugybėje atkurtų pilų (tik įsivaizduokime juos Radvilių pilyje Biržuose) ir dvarų (pvz., Zylų dvare), ką jau kalbėti apie pagrindines koncertines sales. Koncertinio turo finalą įsivainduočiai Valdovų rūmuose Vilniuje per Kalėdas. O kol kas luktelkime koncerto įrašo transliacijos per radijo „Klasikos“ programą.

Anonsai

Filharmonijoje koncertuoja Ivanas Monighetti

Pirmą savaitgalį po Šv. Velykų simfoniničių muzikos gurmanai galės pasimėgauti ne tik neeiliniu, bet ir su Lietuva itin jautrių sasajų turinčiu koncertu. Balandžio 11 d. Lietuvos nacionalinės filharmonijos scenoje su Lietuvos nacionaliniu simfoniniu orkestru, diriguojamu svečio iš Italijos Walterio Attanasi, pasirodys violončelės virtuozas Ivanas Monighetti – paskutinis legendinio rusų violončelininko, didelio ir nuoširdaus Lietuvos muzikų bičiulio Mstislavo Rostropovičiaus mokinys. Filharmonijos scenoje I. Monighetti griečių Antonino Dvoržako Koncertą, kurį Lietuvoje yra atlikęs ir jo mokytojas.

Kadai Maskvos konservatorijoje mokėsi I. Monighetti dabar vertinamas ir laukiamas garsiausiose pasaulio scenose, ojo įrašus leidžia prestižinės pasaulio kompanijos: „Erato“, „Harmonia Mundi“, „Berlin Classics“ ir kitos. Vienas išskiliausių lenkų kompozitorų Krzysztof Pendereckis I. Monighetti yra padavinės fenomenaliu atlikėju.

I. Monighetti buvo vienas myliamiausių M. Rostropovičiaus mokinį. Su Maestro I. Monighetti bendradavo daug, o paskutiniai metais, 1974-aisiais, prieš pat M. Rostropovičiui visam laikui išvykstant iš buvusios Sovietų Sajungos, Maestro violončelininkui įteikė ypatingą atsisveikinimo dovaną, – pasirūpino,

Ivan Monighetti

kad jam tektų griežti Amati violončele, kuria griežę ir pats M. Rostropovičius, iki gavo legendinį Storionio instrumentą. Amati violončelė buvo tarsi dvasinė estafetė, perduota I. Monighetti tiesiai iš mokytojo rankų.

Pasak I. Monighetti, M. Rostropovičius buvo tas žmogus, kuris netik padarė lemiamą įtaką jo muzikinei karjerai, bet ir apvertė visą muzikanto gyvenimą aukštyn kojimis. Vien I. Monighetti prisiminimai apie jo mokytoją – fenomenalų muzikantą, dirigentą, pedagogą ir legendinę 19-ą Maskvos konservatorijos klasę, atiduotą Maestro ir jo mokiniams, – kelia didžiausią susižavėjimą ir leidžia bent akies krašteliui dirstelėti į neeilinėms kūrybinėms dirbtuvėms prilyginamas M. Rostropovičius pamokas. „Daugelis labai nustemba, kai pasakau, kad iš tikrujų Maestro niekada nemokė mū-

sų groti violončele. Violončelė jam pirmiausia buvo priemonė, skirta perteikti idėjas, hipnotizuojančius pavidalus, gilias būsenas ir taip paveikti klausytojų salę – žmogų. Tokie buvo jo paties pasiodymai ir būtent to jis mokė ir savo studentus, – sakė I. Monighetti. – Apskritai Maestro asmenybė ir muzika turėjo tokį hipnotizuojantį poveikį – anuomet vien nuo minties, jog pavyko pakliūti į maestro klasę, man užgniaudavo kvapą.“ Profesorius pamokoje dažnai būdavo kvestinių svečių, mokinii iš kitų klasių, filmavimo kamery bei mikrofonų – tai buvo tarsi masinė meistrystės mokykla. „Praktiškai niekuomet negrodavome vieno kūrinio daugiau nei vieną kartą, o iki kiek choleriškos natūros greitakalbe mums, mokiniam, beriamas pastabas turėdavome atsižvelgti ir savo grojimui reaguoti čia ir dabar, tuoju pat, – ar įsivaizduojate, kokio-

je intensyvioje kūrybinėje atmosferoje mes anuomet augome?“ – sakė I. Monighetti.

Profesorius mokiniai nuolatos gaudavo nesuvokiamą kickį naujų kūrinii. M. Rostropovičius itin mėgo savo studentams pateikti užduotis, kurias atlikant susiduriaama su žmogaus galimybių riba, ir pats noriai tokias spręsdavo. „Maestro dirbo nežmoniškai greitai – koncertams pasiruošdavo per kelias dienas ar vos kelias valandas. Jis ne tik išmokdavo kūrinį atlikti – jis jį tarsi sugerdavo. Ne tiesiog šaltai įsimindavo natas, o pačiu paslaptingesiai būdu su juo susijungdavo ir net pats tapdavo jo kūrėju“, – savo nuostabos neslepė I. Monighetti.

Antroje M. Rostropovičiaus fondo inicijuojamo koncerto dalyje skambės tauriausiu meilės jausmų, neapykantos ir keršto kupina Sergejaus Prokofjevo Siuita Nr. 2 iš balleto „Romeo ir Džuljeta“.

PARENGTA PAGAL UAB „VIP VIEŠOSIOS INFORMACIJOS PARTNERIAI“ INF.

Gabrielius Alekna skambina Vytautą Bacevičių

Balandžio 18 d., šeštadienį, 19 val. Filharmonijos Didžiojoje salėje vyks išskirtinis simfoninių muzikos koncertas „Iš orkestro lobyno“. Lietuvos nacionaliniams simfoniniams orkestrui diriguos Christopheris Lyndon-Gee, vakaro solistas – publikos visuomet laukiamas pianistas Gabrielius Alekna. „Tai tikras menininkas, muzikai interpretuouti visuomet pasitelkian-

tis tobulą techniką ir aukštą kultūrą. Auditoriją akimirksniu pakerėjo jo solidus ir platus užmojo bražas. Šiandienos pasaulyje, kuriame tiek daug netikrų vertybų, privalu branginti tokį savitą ir itaigų atlikėjų“, – apie G. Alekną rašė pianistas Dominique’as Merlet, EPTA (European Piano Teachers Association) garbės prezidentas, Tarptautinio Nadios ir Lili Boulanger fondo prezidentas. Legendinis pianistas ir dirigentas Danielis Barenboimas, išgirdęs lietuvių skambinimą Beethoveno sonatų atlikimo meistriškumo kursose, yra pasakęs: „Ypač talentingas pianistas ir muzikas.“

Nujorke gyvenantis Gabrielius Alekna Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje atliks Vytauto Bacevičiaus Keturtaipį koncertą. Beje, šio kompozitoriaus fortepijoninė kūrybą jis tyrimo savo daktaro disertacijoje.

Orkestrui vadovauja ypatinga erudicija išskiriantis dirigentas Christopheris Lyndon-Gee, savo kelyje sutikęs tokius muzikos pasaulio korifėjus kaip Leonidas Bernsteinas, Bruno Maderas, o kompoziciją studijavęs vadovaujant ryškiausiam italių šiuolaikinės muzikos atstovams Luciano Berio ir Sylvano Bussotti. Maestro diriguojamas LNSO atlikis Richardo Wagnerio operos „Skrajojantis olandas“ uvertūrą ir itin sudėtingą romantinę partitūrą – Ferenco Liszto simfoniją „Dantė“. Koncerte dalyvauja Valstybinio choro „Vilnius“ moterų grupė.

LNF INF.

Opera ir gyvenimas kūrybinių dirbtuvės principu

Pokalbis su kompozitore Rūta Vitkauskaitė

Šiais metais NOA (Naujosios operos akcijos) festivalyje net tris projektus pristatantį Rūta Vitkauskaitę – jaunosis karčios lietuvių kompozitorė, šiuo metu gyvenanti Londone, o su kūrybiniais projektais išmaišanti įvairiausias šalis. Trys skirtinti projektais, neribotos kūrybiškumo galios ir unikalus žvilgsnis į gyvenimą, visa tai nuoširdžiai pokalbyje.

Rūta, šiuo metu gyveni ne Lietuvoje. Papasakok apie dabartinę veiklą.

Gyvenu Londone, rašau disertaciją. Ji daugiau praktinė – mažai rašymo ir daug kūrybos. Dabar mokau smuiku groti mažus vaikučius ir turiu gana daug laisvo laiko kūrybai. Be to, rengiu įvairiausius projektus ir keliau. Paskutiniu metu daugiausia užsiimu nekomerciniais, kolaboratyviniais darbais kartu su kolegomis įvairose šalyse. Labai daug dirbu Švedijoje.

Tenkankytis įvairiuose renginiuose, klausytis, patirti. Kokia Anglijoje šiuolaikinio meno situacija?

Londonas – tai didžiulis, kosmopolitiškas didmiestis. Ten pilna visko, taip pat ir labai aukšto lygio meno. Turbūt dėl to ten ir gyvenu, nes vien einant į miestą galima pamatyti daug nuostabų dalykų. Tieki iš meno kūrinių, tiek iš organizacinių struktūrų sąmoningai ar nesąmoningai semiesi įkvėpimo.

Metus teko dirbti „Birmingham contemporary music group“ edukaciame departamento. Porą dienų per savaitę dirbau biure ir vieną dieną vaikams rengdavau kūrybines dirbtuvės. Ten apmąstytais kiekvienas žingsnelis, nuo to kartaikai net pavargsti, bet kartu lydi ir nepaprastas saugumo jausmas. Tačiau būnant tos tvarkos dalimi labai apribojami žmogiški talentai. Lietuvoje žmonės daro viską, kartaikai tai tarsi chaosas, bet, man atrodo, čia jie laimingessni, nes visapusiskai save išreiškia. Anglijoje žmonės gana pilki.

Net trys tavo projektai yra šių metų NOA festivalio programe. Trumppai juos pristatyk, papasakok apie kūrybinį procesą.

Dažnai pati renkuosi, su kuo noriu bendradarbiauti. Prieš pradedant kurti „Istabuj“ ir graudujį planą B“ turbūt pirmą kartą buvau pakviesta – tai man buvo nauja. Vidas Bareikis iškart pasiūlė Herlufo Bidstrupo knygą, kurią visi gerai žinome – nuspindėme dirbtį pagal joje esančias karikatūras. Greitai paaškėjė, kad dirbsime su studentais. Pritikiau labai daug ką iš savo patirties minėtoje „Birmingham contemporary music group“. Muziką rašyti norėjau kūrybinių dirbtuvės principu,

kai sukuriama tam tikra struktūra, atmosfera ir muzika gimbsta vietoje. Taip pradėjome, tačiau ilgainiui teko atsisakyti šios minties. Galiausiai parašau pilną, normalią partitūrą, bet daug medžiagos pasiėmiau iš tų dirbtuvės. Vidas buvo labai užsidegęs daryti lengvo stiliaus projektą su daug humoro ir emocijų, atsisakyti kalbos.

Operos „Skylė“ premjera įvyko 2009-aisiais. Tais metais Vilnius buvo Europos kultūros sostinė, buvo galimybė šią operą pristatyti du kartus, kaip ir kitus NOA kūrinius. Tūrėjau kompaniją, jau penktus metus kartu dirbome su muzikos vizualizacijos projektais. Kartu buvo lengva kurti: labai gerai žinojomė vienas kita galimybes, neturėjome jokių tabu – visi dėl bendro rezultato galėjome padaryti bet ką. Taip ir gime „Skylė“ – rašydama žinojau, kad įtraukiui visus šiuos žmones. Toje operoje kūrybišumas, vaizduotė veržiasi per kraštus.

O apie ką šis kūriny?

Tuo metu mąsciau apie paralelinius pasaulius, dimensijas, apie tai, jog mes gyvename keturių matmenų pasaulyje, o yra ir dviejų, ir triju, ir šešių, ir vienuolikos... Tai ir fiziškos atradimai, ir labai graži, kartais šiek tiek reliatyvi filosofija, kuria mums sunku suvokti. Kai atsitinka stebuklai, anomalijos, kai nėra, kaip juos išdėti į savasias struktūras, atrodo, kad tos dimensijos susiliečia – žūrint matematikai jos turi tokią galimybę. Libreto autoriė Gabriele Labanauskaitė mąstė apie žmones kaip atskirus pasaulius. Esame susikūrę taisykles, įsivardiję dalykus, bet nežinome, koks yra kiekvieno asmeninės, koks yra kiekvieno asmeninės pasaulio matymas. Taigi mes pradėjome galvoti apie žmonių susilietimo tašką egzistavimą, kai jauti, kad kalbi su žmogumi, ir jūs beveik šimtu procentų vienas kita suprantate. Iš libreto išsiėmiant tik keletą sakinių, bet struktūra paliku: pirmasis pasaulis yra Joanos, antrasis – Martos, trečasis – Jono. Tie žmonės yra ir žmonės, ir tam tikros anomalijos. Joana atstovauja sentimentalumui ir jaunrumui, Marta – struktūroms, Jonas – beprotyni, neturinčiai ribų. Jų pasauliai susiliečia ir nuo tos neregėtai stiprios energijos įvyksta sprogimas, pasauliai grūna, o žmonės pabyra po vieną tarsi atskiri elementai. Pati įsivaizdavau, kad tai simbolizuoją gržimą į pirmąjį chaosą, kur yra daug elementų, bet nėra struktūrų.

Labai įdomus bendras Tavo ir švedų kūrėjų darbas „Confessions“. Kokia šios operos koncepcija?

Projekte „Naujosios muzikos inkubatorius“ susipažinau su dvemis švedais. Dabar ši projektą organizuoju pati, kartu su švedų kolega.

Tada buvau tik dalyvė, teko daug

Rūta Vitkauskaitė

eksperimentuoti skirtingose srityse. Man labai patiko akustinio *suraundo* idėja, nes iki tol daugiausia dirbau su elektronika. Jensas Hedmanas yra profesionalus elektroninės muzikos kūrėjas. Prie mūsų prisidėjo ir sopranas Asa Nordgren. Su galvojome kurti erdvinę operą tamsoje, kur nėra scenografijos, ir per elektroninį-akustinį *suraundą* bei impulsus bandyti sukelti žmonėms vaizdinimus. Atlikta nemažai tyrimų, atskleidusių, kad tam tikri garsai ar muzikinės struktūros lemia vienodą klausytojų reakciją visame pasaulyje. Jie sukelia tam tikrus fizinius ir emocinius impulsus, tada atsiranda ir vizualinės asociacijos, kurios yra individualios dėl skirtinės kiekvieno kontekstu.

Operoje žmonės užsideda kaukes, o mes aplink juos grojame, bandome prie kiekvieno prieiti. Taip patyra prisilielimo ir kvapo elementų, be jie nėra pagrindiniai: svarbiausia – muzika. Kiekvienas gauja asmeninės patirties, nes jis nėra „žiūrėtojas“, jis visko klausosi savo viduje. Garsas per ausis pasiekia smegenis ir tai tampa savotiška vidine meditacija. Pirmą, neoficialią šio kūrinio premjerą atlirkome Švedijoje prieš porą mėnesių.

„Confessions“ koncepcija susijusi su krikščioniška septynių nuodėmių tradicija, kurią pasiskolinome. Iš ši koncepciją pažūrėjome kritiškai, bet ir labai susidomėjė, nes tos nuodėmės šiuo metu yra virtusios tarsi privalumais. Šia opera mes nenorime parodyti savęs. Labai daug galvojame apie tai, kaip priversti klausytojų pasiusti gerai, todėl būtų keista, jei kam nors būtų negera. Jeigu kam nors labai nepatiktų, būtų įdomu su tuo žmogumi pasikalbėti ir sužinoti to priekštasis.

Tavo kūrybinėje biografijoje – daug tarpdisciplininių projektų.

Kuo patraukė tokio tipo kūryba?

Mane supa menininkai, turiu idėjų, pradedu apie jas kalbėti, tos idėjos susiliečia. Šiek tiek trūksta laiko daryti individualius darbus – vienu metu tokias pat instalacijas norėjau daryti viena. Ne dėl kažkio ego, bet dėl noro iškristalizuoti savo idėjas. Taip pradėjau projektą „Something personal“.

Daug dirbi su šiuolaikine opera įvairose šalyse. Ką manai apie jos padėti, koncepciją, problematiką?

Kartą prieš ketverius metus kalbėjau su kompozitoriumi Michaelu Finniss. Jis man panašabždėjo mintį, kad opera yra praeities žanras. Tuomet buvau pasipirktinus – juk aš rašau operas! Kai įsivaizduojau operą, iškart iškyla orkestro, daininkų, didžiulės partitūros, operos teatro vaizdiniai. Ji formavosi daugiau negu šimtmetį, kol šis žanras įgavo savo formą. Išgirdus žodį opera, ji man iškyla ne kaip „Skylė“, bet kaip kokia „Piku dama“. Kai opera buvo išdailinta iki tobulybės, žmonėms tapo nebeįdomu. Galbūt pasakyti kiek kategoriskai, bet aš nematau prasmės kurti operą, atitinkančią senąją tradiciją, bandyti išsitekti jos taisyklėms, nes tas žanras pats sauvime yra tobulas. Aš nebijau padavinti savo kūrinių operomis, bet jie jau smarkiai nutole nuo tradicinės šio žanro sampratos. Būtų įdomiau, jeigu atsirastų naujų terminų, naujų žanrų, naujų įvardijimų.

Bet ar neįmanoma šio žanro transformacija?

Nematau priežasties, kodėl opera reikėtų transformuoti. Kam bandyti tobula keisti ar kopijuoti? Esu XXI amžiaus kūrėja, užsiimanti savaiška. Išmanau klasikinę muziką: besiruošdama kurti operą, klausau si visų klasikinių, prieš rašydama simfoniją – klasikinių šio žanro kū-

rinių, nes jie mane inspiruoja. Bet tai, ką aš iš jų pasiūmu, nėra forma, melodijos, išraiškos priemonės. Tai – inspiracija grynajai prasme. Vieni mano kolegos Anglijoje sako, kad jie – avangardinės, o ne eksperimentinės kartos kūrėjai. O skirtumas tas, kad kai kuri eksperimentinę muziką, tu ieškai, eini į nežinomas sritis, o avangardas bando prieštarauti tam, kas jau buvo ar yra. Jie paima klasikinį kūrinį ir padaro viską atvirščiai. Bet man įdomiau atskleisti savo pasaulį ir idėjas negu žiūrėti į kitus ir daryti atvirščiai. Tai labai subtilus, bet esminis skirtumas.

Jau penkerius metus gyveni ne Lietuvoje, bet prieš tai aktyviai dalyvavai meninėje veikloje čia. Kokius pokyčius matai? Penkeri metai – jau šiokia tokia distancija.

Iš pradžių grįžusi į viską žiūrėdavau labai neigiamai. Buval apžavėta aukštu lygiu Anglijoje, o čia, atlirkimo prasme, iškart matydavau gerokai žemesnį. Paskutiniu metu mano nuomonė labai pasikeitė, kažkas atsivėrė. Pagalvojau, koks nuostabus, pavyzdžiui, „Gaidos“ festivalis, kuriamo atispindi puikus skonis. Šių festivalių laukdavau ir eidavau į kiekvieną koncertą – dabar suprantu kodėl. Ten tikrai išrenkama tai, kas aktualiausia ir įdomiausia pasaulyje. Tiesa, Lietuvoje žmonės nelabai tą muziką pažįsta, salės nepilnos. Net prisiminiau tokį juoką: kuo gerai būti Darmštato kompozitoriumi? Ogi tuo, kad ateini į salę ir pažisti kiekvieną asmeniškai. Lietuvoje panasių – ateini ir visus pažisti. Anksčiau galvodavau, kad čia likdama kažką prarandu, bet dabar savo nuomonę pakeičiau – viskas čia labai gerai. Talentingų žmonių gimbsta visur.

KALBINO RASA MURAUSKAITĖ

„Didvyrių aikštės“ patyrimai

Krystiano Lupos spektaklis Lietuvos nacionaliniame dramos teatre

Rasa Vasinauskaitė

Turbūt dar turės praeiti šiek tiek laiko, kol Krystiano Lupos pagal Thomaso Bernhardo „Didvyrių aikštę“ Nacionaliniame dramos teatre statytas spektaklis ims kvėpuoti natūraliai. Persismelks tik jam vienam būdinga ir bent jau mums iki šiol neįprasta dvasia – ne cirko ir atrakcionų, ne istorijos ir konfliktų, juolab ne koncepcijos ar dramatiškų veikėjų tarpusavio santykų, o visa apgaubiančia ir tarsi nugramzdinančia į savotiską egzistencinį patyrimą. Kai laikas sustoja ne tik scenoje, bet ir salėje, kai darosi materialus ir apčiuopiamas ne tik kalbančiam, bet ir besiklausančiam, kai stebuklingai šio laiko ištirpdyta rampa nebeskiria veikiančiųjų ir žiūrinčiųjų.

Net neabejoju, kad tokis pat laiko ištirpimas, ištrynimas jautėsi ir per režisierius repeticijas – ne veltui aktoriai po ju plodavo jam ir vieini kitiems, matydami, kaip jų kuriamas teatras po truputį vaduojasi iš išorinių sprendimų, sugalvotų triukų, sakyčiau, lukštenasi iš savo varotojiško pavidalio. Ludos spektaklyje nėra kur paganyti akij – nėra jokio erdvės „uzvaldymo“ veiksmu ar aktorių kūnais; tačiau scena, išprastai režisierius įreminta šviesos juosta, primena kruopščiai ir iki smulkmenų nutapytą paveikslą, kur akimis gali čiupinėti kiekvieną dėmę sienoje, šešėlius lange, drabužius ir spintas, batų eilę, o kartu su jais – aktoriaus-veikėjo veidą ir jo hipnotizuojantį sustingimą savo mintyse. „Didvyrių aikštës“ fotografijos kaip tik tokios – scenos peizažas čia susilieja su aktoriaus-personažo peizažu; žmogaus figūrėlė tarp aukštų sienų ir langų, tuščioje aikštėje ar prie didžiulio stalo kartais atrodo niekkinga ir menka, tačiau dėl susikaupimo, rimbies, kažkokios neišsakyto paslapties virsta ne mažiau didinga ir ori. Žiūrėdama į šias fotografijas džiaugiuosi, kad jose – ne garsiausi lenkų, prancūzų ar rusų aktoriai, o mūsiškiai, sakyčiau, grynesni, tikresni nei anksčiau, nes atrodo ištrūkė iš daugeliu mūsų spektaklių būdingos sumaištis, efektų ir afektų. „Lupa nuolat siekia ne efekto, o išsisakymo per personažo peizažą. Jei peizažas, arba viskas, kas neįsakyta – liūdesys, svajonės arba kančia, teisingai ir aiškiai nustaptas, jis tampa svarbiausia varomaja aktoriaus tiesos scenoje jėga. Tik taip aktorius jaučiasi gerai pasirodo. Nes jeigu jis dirba prisimindamas tekstą ar situaciją, liaujasi buvęs pilnaverčiu personažu. Virsta aktoriumi, kuris vėl galvoja, kaip būti ispūdingam. Nebekuria dvasinių aplinkybių. Krystianas liepia mums pasitiketi sapnuojančiu / fantazuojančiu kūnui, tikėti juo. Kūnas yra tas liūdesys, kančia, slapta atmintis. Iškyla motyvacijos problema. Tačiau kai reikia užduoti klusimą, visai nesvarbu, kaip ji užduoti. Svarbiausia, kad tas klausimas manyje, kad ji užduodu“, – yra pa-

Viktorija Kuodytė (Ana), Eglė Mikulionytė (Olga), Valentinas Masalskis (Robertas Šusteris)

sakojęs vienas nuolatinį Ludos bendražygį aktorius Piotras Skiba. Skiba buvo ir Vilniuje; „Didvyrių aikštës“ programėlėje jis išrašytas kaip kostiumų dailininkas.

Lupa dažnai vadinamas Thomaso Bernhardo specialistu – yra pastatęs ne vieną spektaklį pagal jo pjeses ir romanus; rašę laišk Bernhardui, prašydamas leisti inseeniuoti „Kalkverką“, tačiau pastatė ji 1992 m., jau po dramaturgo mirties, susipažinęs su Thomaso broliu Peteriu Fabjanu. Galima sakyti, kad ne tik Lupa turėjo įtakos Bernhardo populiarumui Lenkijoje, tačiau ir austrių rašytojo kūryba stipriai paveikė Ludos teatrą. Režisierius, savo spektakliuose visad domėjesis ribinėmis aktoriaus / personažo patirtimi ir galimybėmis, Bernhardo tekstuose rado „naują žmogiškojo „aš“ pasakojimą“, pradėjo „naują kelionę po žmogaus būsenas“. Sakyčiau, šios kelionės atspirtimi virto Bernhardui būdinga monologo poetika. Tas nesiliaujantis, nenutrūkstantis, išsiskaidantis i gausybę nenuspėjamų variacijų veikėjo „aš“ monologas, kuriuo galima ne tik nusakyti pašaulį, bet kuris virsta tikraja ir paties sakytojo esme. Lietuvių kalba išleistas Bernhardo romanas „Grimzdė-

jas“ (1983, liet. 1999, vert. Teodoras Četrauskas) – tokio monologo pavyzdis, užkrečiantis ir įtraukiantis galvojimo, kaip veiksmo, intensyvumu. Neatsitiktinai net labai skirtinti Ludos spektakliai, kuriuos žiūrint reikia apsišarvuoti kantrybe, turi ši su niekuo nesupainiojamą (vidinio) aktoriaus-veikėjo monologo pamata – veiksmas jo spektakliuose rutuliojasi ne pagal teatrinių reginių, o žmogaus mąstymo laiką. Bernhardas daugelį trūkčiojančių, šokčiojančių savo veikėjų monologų parvertė neapykantos ir nepakantumo Austrijai ir austriams manifestais, Lupa pasitelkęs monologus modeliuoja pilnintinį veikėjo paveikslą, iš pažiūros sarkastišką, cinišką, net groteskišką figūrą paversdamas gyvu žmogumi su visomis jo viešomis ar slaptomis silpnybėmis.

Antrą „Didvyrių aikštës“ veiksmą įcentruoja profesoriaus Roberto Šusteris, ką tik palaidojo savo brolį Jozefą ir prisėdusio parke ant suoliuko su brolio dukterimis, monologas. Roberta Šusteri vaidinančią Valentinas Masalskis veikėjo mintis, pažiūras, pamokymus, klausimus ar pasipiktinimus išlieja kaip virtuozas; aktoriui nebūtinės joks konkretus impulsas, kad nuo laido-

tuvu jis staiga pereitų prie valstybės ir politikos, nuo visuotino gamtos ir kultūros griovimo, žmonių bukaprotiškumo – prie brolio ir jo žmonos santykii, nuo savo senatvės – prie tyrančios neapykantos žydams. Masalskio Robertas Šusteris ne tik viskā išpasakoja apie save, broli, jo šeimą, apskritai Šusterių gyvenimą, iškoneveikia šalį ir miestą, bet ir tampa vieninteliu blaiviai mąstantčiu, pilnu gyvybės žmogumi, sakyti, gyvu nervu mirties ir griūties apkrėstoje aplinkoje. Toks žmogus negali būti juokingas, priešingai, darosi reikalingas, nepamanomas ir būtinės, nes vienintelis beatodairiškai žeria tiesą visiems į akis. Režisierius „išryškina“ ši monologa uždegdamas salėje šviesas – aktorius tarsi atsiduria visai šalia žiūrovų, spektaklio aplinkybės išblunka, atrodo, klausaisi paties Masalskio energingu pasisakymu, zodis į žodį sutampančių su tavu ar bet kurio kitoto žiūrovo mintimis ir pojūčiais (neatsitiktinai ši scena daugelį pažadina, nes skambant nebe austriškoms, o lietuviškoms paralelėms salėje pasigirsta juokas). Monologas rizikuja pavirsti į juokingą, ir grėsminga publicistine manifestacija, – kiek tokį nuolat burbančių ir viskuo nepa-

D. MATVEJEVO NUOTRAUKOS

tenkintų seniokų vaikščioja aplinkui, – tačiau paradoksalus aktoriaus ir veikėjo susitapatinimas tik pratutina profesoriaus Roberto paveikslą, išlieja tame susikaupusį nerimą ir neviltį. Dėdės besiklausančios, o gal į savo mintis grimzstančios profesoriaus Jozefo dukterys Olga (Eglė Mikulionytė) ir Ana (Viktorija Kuodytė) tik dar labiau sustiprina atsvėrusią tuštumą, vienatvę, vidinę žvarbą. Kuodytės Ana leidžiasi tolyn nuo suoliuko „pabūti su savimi“; visi trys aktoriai čia turi tokią retą prabangą – būti savimi ir personažu, būti su savimi ir su personažu. Aktoriams čia nereikia „išlisti į personažo kailį“, jų demonstruoti ar demaskuoti – jie mažo savo mintis, tik kalba personažo žodžiais. Čia turbūt ir slypi Ludos spektaklių „vaidybos psychologijos“ paslaptis – aktorių čia turi daug daugiau vietos ir erdvės nei personažas.

Bernhardas „Didvyrių aikštę“ parašė 1988 m., savaip paminėdamas Austrijos prijungimą prie nacistinės Vokietijos, Hitlerio paskelbtą 1938 m. kovo 15 d. Vienos Didvyrių aikštęje. Po 50 metų į butą šioje aikštėje susirinkusi žydų Šusterių šeima ir artimieji atsiuveikina su profesoriumi Jozefu, kuris, bėgęs nuo nacių ir dirbęs Oksforde, gržo į gimtajį miestą ir namus, tačiau taip ir neįstengę priimti tikrovės iššoko pro langą. Trys „Didvyrių aikštës“ dalys – tai trys profesoriaus netekties, jo šeimos ir šalies, kuri net ir po dešimtmeciu yra tokia pat pritvinkusi neapykantos, dvasiškai ir kultūriškai smulkmeniška, refleksijos, suvokimo ir apmąstymo etapai, pasibaigiantys neįšengiamu katastrofa. Lupa banddo aprėpti visus „Didvyrių aikštës“ motyvus, paskleisdamas juos ne tik per veikėjų monologus ar pavidalus, bet ir per sostojusio laiko, sustinguojo ir nusiaubto pasaulio peizažą, į kurį nuolat skverbiasi keisti praeities ir dabarties garsai, palydimi vos girdimos muzikos (kompozitorius Bogumiłas Misala). Nestinga čia ir paslapties – neįmanomas išsakyti jausenos, kažkokio antspaudo, paženklinusio visus Šusterių šeimos narius, ekonomę Citel, tarnaitę Hertą. Tarsi aplinkui sklandytu profesoriaus Jozefo šmékla, vis kviečianti Hertą (Toma Vaškevičiūtę, Rasa Samuolytė) prie langų, stingdanti jos trapų kūnelį ar užplūstanti tik jai vienai žinomais prisiminimais ir nuoautomis. Pirmoje spektaklio dalyje sienos pilkumoje trumpam išryškėja ir paties profesoriaus miražas – štai kaip jis lankstė savo marškinius, primytinai tokio pat tikslumo reikalaujamas ir iš ponios Citel. O ji kaip apsėsta darbar vėl juos lygina ir lanksto. Antroje dalyje kapinių prieigos ir sodas virsta Gedimino kalno papėdė su teniso kortų liekanomis – matai jose judantį žmogaus siluetą; vaizdas prasiplečia iki pilkšvos, ūkanotos plynės su žiūrimomis kalvomis ir gruvėsiais, apgyventais suklykian-

NUKELTA | 5 PSL.

Aš pats ir draugas iš Rytų

Jérôme'o Belo pasirodymas Šiuolaikiniame meno centre

Kristina Steiblytė

Rašyti apie šokį dažnai yra nelengva, nes kūno, muzikos, atmosferos kalbą reikia versti žodžiais. Tačiau ne visada šokis tokis. Konceptualus Šiuolaikinis šokis leidžiasi lengvai „ižodinamas“, mat dažnai ir kyla iš žodžių (konceptiją, apibrėžimą, (kon/inter)tekstų). Kartais tokiam šokiję žodžiai tampa pagrindinė išraiškos priemone. Toki konceptualų Šiuolaikinį šokį kuria praėjusių savaitę Lietuvoje lankėsių prancūzas Jérôme'as Belas, žinomas ne tik šokio, bet ir Šiuolaikinio meno gerbėjams (ir į Lietuvą atvežtas būtent jų – jo atvykimą organizavo, spektaklį rodė ŠMC).

J. Belo darbuose daug kūniškumo, nuorodų į jo skaitomą literatūrą, populiarią kultūrą. Kurdamas dialogą su žiūrovais, nors į juos tiesiogiai ir nesikreipdamas, choreografas dažnai imasi dirbtų su tuo, kas nėra šokio (ypač Šiuolaikinio) dėmesio centre. Taip atsirado darbai su objektais, šokio spektaklis su kūnu, švesa ir muzika, tačiau be choreografijos, bei šokio spektaklis, kuriamo vienintelė choreografija yra Susanne Linke šokio fragmentas. Taip pat tarp J. Belo darbų yra spektaklis, kurio jis pats nekūrė, tačiau yra parašytas kaip autorius, o tikrojo autoriaus vardu spektaklis pavadinėtas, bei spektaklis su neigaliavaisiai.

Vilniuje parodytas prieš dešimt metų sukurtas „Pichet Klunchun ir

aš pats“. Jo metu prancūzas J. Belas ir tailandietis Pichetas Klunchunas susėdė vienas priešais kitą kalsi basi apie savo šokį. Savotišką interviu pradeda J. Belas, klausinėdamas tailandiečio, kaip jis tapo šokėju, ir prasydamas papasakoti apie tradicinį Tailando šokį *khon*. Vangokas ir lėtokas pokalbis papildomas šokio pavyzdžiais parodant ir skirtingu kultūru (ne)susikalbėjimą. Praejas maždaug pusei spektaklio, po to, kai J. Belas pamokomas tradicinio šokio ir pripažista, kad tai yra labai sunku, iniciatyvą perima P. Klunchunas. Jis taip pat klausinėja apie J. Belo asmeninį gyvenimą, apie jo šokį, prašo parodyti ištraukas ir komentuodamas atskleidžia dar daugiau Rytų ir Vakarų kultūrų skirtumų.

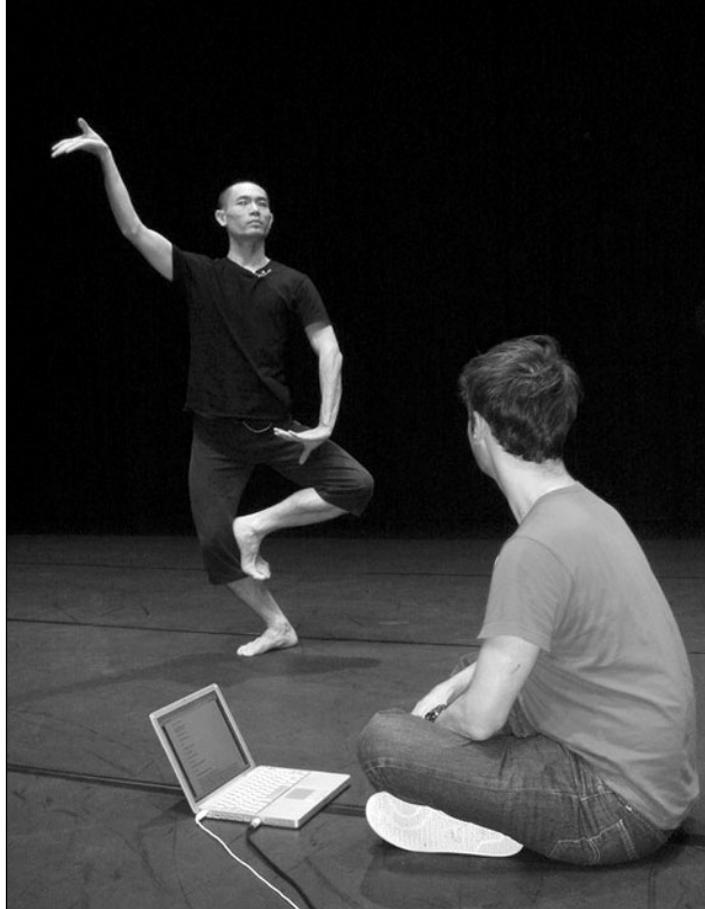
Šis pokalbis dviprasmiškas. Vie na vertus, jis atrodo kaip labai spontaniškas, čia ir dabar vykstančios susitikimas, kuriamo bandoma pažinti kitą žmogų ir kitą kultūrą. Taip „Pichet Klunchun ir aš pats“ tampa performansu, kuriamo atlėkai nieko nevaidina, čia ir dabar kuria ryši vienas su kitu ir su publika ir taip steigia naują realybę, kuriuoje dvi tolimos kultūros, viena kitos nepažstančios ar pažstančios tik iš turistų informacijos leidinių, tampa artimesnės, viena kitai suprantamesnės.

Tačiau kita vertus, visiškai aki vaizdu, kad toks „performansiskumas“ yra fikcija. Spektaklis rodomas jau dešimt metų, ir kaskart

rodant jo turinys išlieka daugmaž toks pat. Nors spektaklis neturi užrašyto scenarijaus ir Jame egzistuoja spontaniškų sprendimų tikimybė, didesni pasikeitimai reti ir vyksta, regis, tik keičiantis atlėkų gyvenimo aplinkybėmis (pavyzdžiu, įvardinant savo amžių ir šeimyninę padėtį). Tad „Pichet Klunchun ir aš pats“ turi daugiau ritualo, o ne performanso bruozų.

Ne tik pokalbis, vis taip pat vykstantis jau dešimtmetį, bet ir kultūrų susidūrimas yra ne neapibrėžtu mo, netikėtumo galimybė išlaikantis performansas, o gerai apgalvota vaidinimo dalis. P. Klunchunas iš tiesų nėra tiesiog *khon* šokio atlėkėjas. Jis yra ir choreografas, pažiūtantis Šiuolaikinį Vakarų šokį ir derinantis jį su savo tradiciniu šokiu. Tad tikrovė ir fikcija šiam spektaklyje persipynusios kur kas labiau, nei atrodo iš pirmo žvilgsnio.

Pasirinkus iš P. Klunchuno veiklų išskirti tradicinį šokį, spektaklio metu sukuriamą priešpriešą tarp Rytų tradicijos ir Vakarų novacijos. Taip dar kartą vakariečio žvilgsniu nostalgiskai pasižiūrima į tai, kaip nyksta tradicija, kaip net Rytuose naikinama tradicinė kultūra. Ir ne tik iš vidaus (keičiantis santvarokoms), bet ir iš išorės, prispažistant, kad mes, vakariečiai, vartodami kitas šalis, kultūras, prisidedame prie jų naikinimo. Tačiau spektakliu pa siūloma ir alternatyva – Vakarų novacija, Šiuolaikinis menas, besipri esinantis vartojimui ir viso ko vertimui

Pichet Klunchun, Jérôme Bel

NUOTRAUKA IŠ JEROMEBEL.FR

reginiu, spektakliu. Tad ir „Pichet Klunchun ir aš pats“ tyčia netampa spektakliu, reginiu, kuri galėtume suvartoti emociskai išjausdami ir negalvodami.

Lėtas klausymasis, išžiūrėjimas ir mėginiamas suprasti kitą čia parodomą kaip vertybės. O visa tai atskiedus humoru gaunamas puikus

edukacinis vakaras galerijoje. Nors tai būtų galėję išvykti ir teatre, ir gerokai seniau. Latvijoje šis spektaklis parodytas dar 2009 m., o mes ir vėl (kaip, pavyzdžiu, buvo su Sasha Waltz) laukiame, kol kūrinys bus subrandintas. Gerai, kad ši kartą spektaklis dar nespėjo prasmirsti naftalinu.

ATKELTA IŠ 4 PSL.

čių kovų (vaizdo projekcijos Łukaszoo Twarkowskio). Trečios dalies pabaigoje, šeimai ir svečiams sėdint prie ilgo, masyvaus stalo, uždengto balta staltiese, pasigirsta Didvyrių aikštės gausmas – jų čia nuolat girdėdavo ir todėl negalėjo gyventi profesoriaus Jozefo žmona Hedviga (Doloresa Kazragytė); gausmas stiprėja ir plėsta lango šukėmis, tarsi padedančiomis paskutinį tašką Šusterių šeimos istorijoje. Lupa spektaklyje nieko specialiai neaktualizuoją, nedigančiuoja, juolab nekritikuoja – jis taip pat pasaulio ir žmogaus dvasios peizažą, ir šis išties priverčia nuščiūti.

Pirmajį spektaklį dalį įcentruoja Eglės Gabrėnaitės ponios Citel monologas. Ši ižanginė ir turbūt sunkiausia spektaklio dalis apskritai gali būti vaidinama kaip monospektaklis – Citel ir tarnaitei Hertos, kuri visai šalia valo velionio profesoriaus batus, rysiai nėra tokie svarbiū, kaip ponios Citel ir profesoriaus, kurie ne tik palaiko, bet ir tai išskaido, tai sujungia, priverčia šuoliuoti ir vėl sustabdė Citel išsisakymą. Tarsi Citel tik dabar ir būtų prabilus! Jos „vidinis pasaulis“ kitoks nei Šusterių – prižiūrinti devyniasdešimtmetę motiną, skaitanti jai Tolstojo (kaip patarė profesorius Jozefas); visur ir visada buvusi profesoriaus patikėtinė, pritardavusi jam; pakvie-

tusi tarnauti Hertą, nors ši ir nenuispelnė tokios vietos. Atrodytų, Lupa čia visiškai pasikiļauja Bernhardo tekstu ir aktoje – jis tik tvarkanti profesoriaus drabužius. Tačiau režisierius taip subtiliai išdėlio Citel monologo vingius, kad tarps žodžių, veiksmų, judesių, žvilgsnių, nuotaikų ima driekti nematomos gijos. Klausytis Citel darosi nepaprastai įdomu, tarsi bijotum praleisti kokią svarbią informaciją ar užuominą. Žiūrėdama į Gabrėnaitę prisiminiau Arvydo Dapšio vaidinamą Minetį Vilniaus mažajame teatre – Rimas Tuminas teatro jubiliejaus proga pastatė Berhardo „Minetį“ (Minetį vaidina ir aktorius Vladas Bagdonas). Minetis ir jo monologas tarsi subyrėjo į atsitiktines ir nereikšmingas detales, frazes, šūksnus, nes aktoriui tiesiog nepavyko sukonceptuoti ir išlaikyti dėmesio. O štai gali būti vaidinama kaip monospektaklis – Citel ir tarnaitei Hertos, kuri visai šalia valo velionio profesoriaus batus, rysiai nėra tokie svarbiū, kaip ponios Citel ir profesoriaus, kurie ne tik palaiko, bet ir tai išskaido, tai sujungia, priverčia šuoliuoti ir vėl sustabdė Citel išsisakymą. Tarsi Citel tik dabar ir būtų prabilus!

Jos „vidinis pasaulis“ kitoks nei Šusterių – prižiūrinti devyniasdešimtmetę motiną, skaitanti jai Tolstojo (kaip patarė profesorius Jozefas); visur ir visada buvusi profesoriaus

patikėtinė, pritardavusi jam; pakvie-

kad Lupos spektaklyje aktoriai turėtų vaidinti kaip orkestras; režisierius siekės, kad kiekvienas transliuotų savo (veikėjų) būsenas, būtų tarsi jų apsėsti. Masalskiui Bernhardas žinomas nuo jo statytų „Iproteinio jėgos“ (2003) ir „Pasaulio gerintojo“ (2009), kur pats įkūnijo iki pamisimo tobulybės ir nepasitenkinimo apsčestus herojus. Dar visai nesenai Kauno dramoje buvo vaidinami klapipédiečio Alyudo Vizgirdos statytai „Pietūs su Liudviku“ (2006) – aštri, dramatiška Ludwigo Wittgensteino ir jo dvieju seserų santykijų istorija. Tumino „Minetyste“, iškėjės savo genialumu, blaškosi ir dème-sio, išklausymo reikalauja senas aktorių, svajojantis suvaidinti Karalių Lyra. Lietuvių teatre bernhardiškieji veikėjai ne tik apsėsti – kankindami kitus, jie trokšta dėmesio ir siekia dialogo, o režisieriai verčia į išorę į vidurius ir traukia į paviršių kančią, tarsi ši galėtų užpildyti jų išgyvenamą dvasios tuštumą ar mastymo trūkius. Lupa elgiasi priesingai, ir tai pats didžiausias išbandymas ne tik aktoriams, bet ir žiūrovams. Kai trečios dalies pradžioje, laukiant sugrįžtančių Hedwigos ir Luko, „tiesias“ profesoriaus Roberto monologas, ir jo įkaitais dabar tampa ne tik besispaudžiančios ant savo kėdžių Ana ir Olga, bet ir profesorius Lybigas (Vytutas Rumšas) su žmona (Neringa Bulotaitė) bei Jozefo gerbėjas ponas Landaueris

(Arūnas Smailys), nedaug trūksta, kad scena virstų atvirai komiška. Bet Lupos humoras kitoks – jis atskleidžia detalės, tas nejaukumo ir nesmagumo, tiesiog absurdiskumo pojūtis, kokį čia išgyvena ponai Lybigai. Dėmesys krypta į juos, net pradedai juos, atsidūrusius išties nepavydėtinioje situacijoje, užjausti, nors tuo pat metu pritari nesiliajančiam visų ir visko koneveikti Robertui. Sakytum, Lupa sluoksniuoja tekstą, vaizdą, aktorių-veikėjų būsenas ir iš jų „susikibimo“ ar aktorių „susigrojimo“ kuria vienos ar kitos scenos, mizanscenos prasmę. Tačiau galutinę jų reikšmę nebus žinoma iki pat spektaklio pabaigos, kai visą šį laiką lydėjės veikėjus išgirsti paskutinį jų žodį. Tad trečioje dalyje, kai pagaliau pasirodo ponia Hedviga ir jaunasis Lukas Šusteris, Lupa ne tik neskuba, o tarsi dar labiau retina ir létina veiksmą. Leidžia išsiaskyti lengvabūdžiškam, šiek tiek išgerusiam ir todėl bandančiam šmaikštauti Lukui (Arūnas Saka lauskas); poniai Hedvigai, kuri turi kažką negyveliško, bet kartu ir griežto, skausmingo – jos sakiniai trumpi, kategoriški. Ir tik gerokai vėliau ji staiga sustings, išklausydamas į bepradendantį garsėti Didvyrių aikštės minios gausmą, nustérdama prieš neišvengiamybę.

Dirbdamas su tekstu, aktoriais, Lupa dirba ir su žiūrovais. Tai vienas tų šiandienos režisierų, kuris iš

Kaip kriminalistui piršto atspaudas

ATKELTA IŠ 1 PSL.

tai, kas kadaise Jame buvo įrašyta, bet ir tai, ką galime ižvelgti dabarties akimis, šiuolaikinės pasaulio kultūros kontekste.

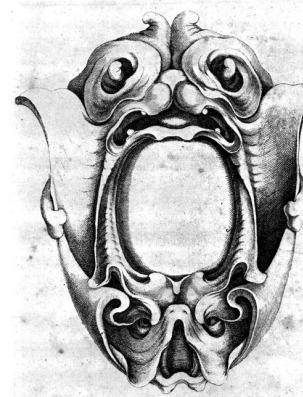
Ar galima pasakyti, kur ir kas kūrė ornamento pirmavaizdžius? Ar šis procesas buvo centralizuotas?

Iki Renesanso ornamentai klosėsi „natūraliu būdu“, t.y. jie per amžius anonimiškai rytulijojosi ir transformavosi iš kažkokiu istoriniu pirmavaizdžiu, pavyzdžiu, iš pirmynčių solidarinių ženklių, iš graikiškos palmetės, iš kretietiškojo meandro, susiliejusio su vynuogienoju. Dalis jų kilio iš architektūros elementų ir motyvų. Tačiau prasidėjus Naujiesiems amžiam pasiekėtė mąstymo prioritetai ir visa kūrybos sistema. Renesansas ēmė garbinti kiekvieno kūrybinio aktos individualumą, išmonę ir išradingumą. Kita vertus, gotikos rožė arba masverkas niekai nebečtiko antikinio orderio karnizų puošbai... Italai žaibiškai puolė gaivinti roménų ornamentiką ir ją plėsti, o Šiaurėje už Alpių Albrechta Düreria (1471–1528) buvo pirmasis dailininkas, kuris grįžęs po studijų Italijoje įdiegė tévynėje naują skonį. Jis sukūrė tik keletą autorių ornamentų, bet parengė kelią „mažiesiems“ vokiečių ir Nyderlandų ornamento meistrams. Albrechtas Altdorferis (apie 1480–1538) sukūrė kur kas daugiau ornamentų ir jo pavyzdžiai plačiai paplito. Na ir prasidėjo profesionalaus ornamento pavyzdžių skliaudos kelias.

Idomiausia, jog naujas ornamentas gimbė paraleliai su spauda. Tai buvo reta sėkmė. „Modernojo“ ornamento pavyzdžius kone išsky paskleidė knygų leidybą ir ypač specialius ražinių ciklai. Vitruvijaus architektūrinio traktato vertimai į vokiečių, prancūzų ir kitas „šiaurines“ kalbas (vadinamios „kolonų knygos“) buvo su gausiomis iliustracijomis ir išnečiø naujos ornamentikos idéjas po visą Europą. Dailininkai kūrė naujas ornamentikos pavyzdžius, o spaustuvininkai juos sparčiai platino knygų dekoru ir architektūrinių bei ornamentinių ražinių pavidalu. Mandingus ornamentas naudojo auksakaliai, tektilinių, keramikos ir interjerų dekoratorai. Spauda (taip pat prekyba moderniais audinių, ginklais, indais) leido naujam dekorui pasiekti Vilnių tuo pat metu kaip ir atokesnį Vokietijos ar Prancūzijos provincijos miestą. Originalus ornamentas, atitinkantis stilių ir laiko dvasią, galėjo būti sukurtas ir vietoje, pavyzdžiu, kurio nors Jono Kristupo Glubico bendradarbio.

Štai ir esminė skirtis tarp ikirenesansinio ir europietiško ornamento: pirmasis yra anoniminis, antrasis – autorinis. Žinodami ornamento istoriją, dažniausiai galime atsekti, kuriam XVI ar vėlesnio amžiaus dešimtmetyje pasirodė to tipo ar gimininko motyvai. Štai kodėl mums, paveldo ekspertams, ornamentas – kaip sekliu pŕšto atspaudas. Kaip kriminalistai išpirštų atspaudų aiškinasi nusikalstelių tapatybę ir atkuria nusikaltimo

scenarijų, taip ir mes džiugaujame paramet sename portrete drabužio rašta, ant rémo – saulégražo žiedą, ant sienos – akantą. Žinome, jog tokis dekoras negalėjo atsirasti nei ankščiau (pavyzdžiu, tik tada, kai Versalo dekoratorių sugalvojo tam tikros formos arabeską), nei vėliau (kai jų anūkų amžiaus prancūzai ēmėsi stilizuoti rokailes – kriaukles). Ornamentai kai kurių objektų

Jan Lutma, ornamentinis raižinys.
1641 m.

gimimo datą leidžia nustatyti dešimtmečio tikslumu.

Deja, ne visada. Pirmiausia, mandingas ornamentas dėl visokių priekšasių gali vėluoti. Išsivaizduokime, jog dekoratorius buvo konservatyvus žmogus ir sėsliai apsigyvenęs. Vilniuje ilgai naudojo savo atsivežtą jaunystės metų ornamentikos albumą... Kita vertus, ornamente svarbu ne tik kas, bet ir kaip, t.y. ne tik dekoru motyvas, bet ir jo plastinė interpretacija. Antai akanto lapų ornamentas yra beveik amžinas. Senovės graikai dėl dagio atsparumo laikė ši augalą tvarumo laike simboliumi ir juo žymčio kapavietės. Po poros tūkstančių metų baroko bažnyčiose akantas jau visai kita prasme jamžina sakraliųjų atminimą. Bet kaip skirtinai stilizuojamas dagio lapų motyvas VI a. prieš Kristą ir XVI a. pojo! Kadaise vien baroko mediniuose altoriuose Marija Matuškaitė ižvelgė kelionika akanto lapų plastinės interpretacijos atmainą, kurios keitė viena kitą kas dešimt ar dvi-dešimt metų?

Kaip tyrinėtai aiškinasi tapatybes, scenarius, istorijas iš ornamentų?

Apie tai užburiančiai raše Alojasis Riegelis, Ernestas Gombrichas, Jurgis Baltrušaitis ir daugeliis kitų. Nekonkuruosiu. Bet ornamento migracijos keliai ir peripetių ištis kartais primena kino scenarijų. Čia priminsiu savo mēgstamą pavyzdį. Kada į Vilnių atėjo Renesansas? Turbūt sutiksite, jog mada pirmiausiai iš greičiausiai atkeliauja per dekorą. Tai štai – Vilnius Bernardinų bažnyčios freskų ornamentuose susitinka vėlyvosios gotikos ir renesansinių motyvai. Tokie egzotiški ir keisti žiedai, kuriaus aplipusios kai kurios Bernardinų freskų ornamentinės vertikalės, paplito tik po Naujojo pasaulio geografinių atradimų, XV ir XVI a. sandūroje. Išižiūrėkite ir pastebėsite juos šalia gotikos

masverkų ir ankstyvojo Renesanso laikais pamėgtų pynių.

Kaip šiame europietiškos kultūros tekste dalyvauja iš Rytu kilę ornamentai?

Rytų ornamentai apskritai yra europietiško ornamento ištakos. Antai „gyvybės medis“, kaip rodo archeologija, anksčiausiai pastebėtas Mesopotamijoje (iš datulės palmės mitologijos). Jo tolimas giminaitis buvo senovės roménų grotesko ornamentas (kai iš vieno stiebo simetriškai atsišakoja riestės, ant kurių „prazysta“ mitologinės figūros, kaukės, simbolinių daiktų natūrmortai). Renesansinis ir vėliau barokinis groteskas yra atgaivinta ir kūrybingai transformuota roménis-koko atmaina. Iš baroko groteskas nukeliauto ant mūsų kraicio skrynių (jas dažydavo ne tik lietuvių, lenku, bet ir žydų amatinių). Rytietiškos kilmės ornamento motyvų Europoje visada buvo apstu, pavyzdžiu, heraldiniai liūtai, grifonai, erelai arba šių simbolinių gyvūnų vaizdinio elementai – baldų kojos, altorių sparnai. Nuo XVIII a. dėl rytietiško meno ištokas pakito pati europietiško ornamento struktūra (kompozicijoje išsietsinio asimetrija, natūralios augalijos elementai etc.). Knygoje Jolita Liškevičienė ir Inese Klestrova rašo apie XVI–XVII a. bizantinio ir vakarietiško ornamento paraleles ir samplaikas.

Kaip galima iš ornamentų pasakyti apie Lietuvos ir Europos politinius ir kultūrinius ryšius? Regis, Liškevičienei pavysko prasklaidyti mitą, kad Renesanso ir porenesanso laikų Lietuvos spaudos tradicijos buvo perimtos iš rusiškos knygos?

Profesionalioji architektūra, dailė ir amatai Lietuvoje visada buvo bendraeuropinio proceso dalis. Naujaisius amžius Europos kultūra jau nebuvę apsilierojujusi nacionaline tradicija. Siejo spauda, t.y. lotynų, vėliau prancūzų kalbų tradicija, ATR ir LDK – dar ir lenkų kalba. O kas ištarė „A“, pasakys ir „Z“, nes atsiimimus į tas pačias koncepcijas, tuos pačius šaltinius įvairiose šalyse toliau savoje vyksta analogiški kūrybos procesai. Kita vertus, pas mus nuolat atvykdavo meistrių iš įvairių šalių, atveždavo savo mokyklos tradicijas. Kiek leido užsakovų pinigai, skonis (pavyzdžiu, anglomanija ar frankofilija), išsitikimai (katalikybė, protestantizmas ar stačiatikybė), tiek ir buvo orientuojamas į atitinkamus pasaulio kultūros etalonus. O drauge ir į ornamentą, kuris turėjo harmoningai derėti su pagrindiniaisiai objektais. Manyciau, jog ši klausimai (apie Lietuvos reiškinį vietą kosmopolitinės kultūros kontekste) dar reikia tyrinėti ir tyrinėti.

Bet ornamentas naudojamas ne tik spaudoje – kaip jis keliauto iš vienos „medijos“ į kitą (pavyzdžiu, į pavesiklų karūnas ir aptaisus)?

Tuos pačius laikotarpiai aktualius ornamentikos pavyzdžius naudojo

visi. Bet skirtinose kūrybos srityse savaime vyksta motyvų atranka iš bendro „meniu“. Pirma, ne visi ornamentai vienodai tinkta skirtinės medžiagoms. Tą patį motyvų derinį vienaip „priima“ arba jam fiziskai „priešinas“ ir supaprastina medžio drožinys, kitaip – metalo liejinys ar audinys. Antra, lemia konkretios dirbtuvės tradicija. Pavyzdžiu, Vilnius auksakalių apie 1600 m. pamėgtos charakteringos angelikų galvutės – ši tradicija atkeliauso iš Gdansko ir Vilniuje tapo vienu iš skiriamaus vietinės mokyklos požymiu. Stebuklingųjų paveikslų karūnos, kurias susistemino ir aptarė Regimantas Stankevičienė, buvo įvairių tipų (didžiojo kunigaikščio, monarcho, Šventosios Romos imperijos valdovo ir t.t.) ir aktualaus tuo metu meninio stiliaus.

Motyvo atranką ir interpretaciją nulemia konkrečius veiksniai. Pavyzdžiu, ornamento atlökėjo gabumai, jo ritmo ir harmonijos jausmas. To paties motyvo vizualinis pavidalas galiapti skambus ir įtraukiantis arba nuobodus ir sausas. Tuomet pirkėjai ir užsakovai tokio ornamento daugiau nepageidauja, jis netaps populiarus.

Ką ornamentai sako apie Lietuvos ornamentų kūrėjų bei „vartotojų“ išsilavinimą?

Jie buvo bendraeuropinės, sakyčiau, masinės to laiko kultūros vartotojai. XIX a. ir XX a. pradžioje, kaip rodo Dalios Klajumienės straipsnis, apartamentų įranga buvo užsakoma naudojant įvairių Europos firmų ir fabrikų produkcijos katalogais. Bet Lietuvoje visada atsisardavo ir išskirtinių, ypač meniškų ir originalių ornamentikos kūrinių. Pavyzdžiu, Vilnius Šv. Petro ir Povilo bažnyčios stiukinių ornamentinių bareljefai. Tokio stiliaus ornamentinių pano būta ir Italijoje, ir Habsburgų valdose, bet šie buvo sukurti specialistai šiai bažnyčiai. Jei užsakovalių sugerbėjo pasikvesti tokio lygio dailininkus, vadinti, jie patys bendravo su meistrus parekomendavariais puikaus išsilavinimo ir skonio Europos aristokratais ir dvasiniukais. Tos pačios sistemas ornamentų interpretacijos ir pritaikymas kokie nors skurdžioje nuošaliés bažnyčioje ir didmiescio katedroje išties skiriasi. Bet provincialumas néra vien geografinis požymis. Pasisiūrėkime, kaip skoningai istorizmo stiliaus ornamentais ir puikiuos profesinės kokybės pavesiklais XIX a. pabaigoje buvo išpuoštus Griškabūdžio ir Kudirkos Naumiesčio bažnyčios, nes rūpinosi jautriai meninė nuovoką turėjės dvasininkas Saliemonas Oleka.

Knygoje kalbama apie ornamentą kaip „kultūros simptomą“. Kokią kultūros būklę iš jų galima nustatyti?

Ornamentas signalizuoją apie jo reprezentuojamas kultūros vidinę sandarą. Koks ornamentė pasikartojančių motyvų simbolinis krūvis?

Vienaprasmis, tiesiskas ar daugiausluoksnis? Eklektiškas ar rišlus? Retoriškai prašmatnus ar asketiškai paprastas? Ornamentas komplikuotas ar lakoniškos struktūros? Sakralinės ar pasaulietinės paskirties? Antai gebenės motyvai pasaulietinėje dailėje iškūnija vegetacinius instinktus, o bažnytiniam mene tapatinamas su mirtimi ir nemirtingumu, ištikima ir amžina meile.

Sakyčiau, ornamentas vizualizuojà savo laiko kultūros pobūdį. Anot Gabijos Surdokaitės-Vitienės, iki XVII a. gėlės, pasodintos sode arba stilizuotos ornamentu, nešdavosi svarias ir pastovias, dar viduramžiais įsigalėjusias simbolines prasmės (lelijai – tyrumai, erškėtis – kančiai etc.). XVIII a. tos prasmės pamažu užsimiršo, ir gėlių ornamentas žiūrovą ėmė dominti tiesiog savo dekoratinėmis savybėmis, be to, igijo ir naujas – flirto kultūros – potekstes.

Elvyra Usačiovaitė atskleidé, kad lietuvių medinių kryžių saulutės yra paveiktos krikščioniškos dailės tradicijų – ji jas sieja su medinėmis glorijomis ir jėzuitų ornamentika. Sakėte, kad šiuo klausimu gali kilti arši diskusija.

Gal ir nekils. Štai mes, tyrinčiantys sakralinę dailę, seniai išsitikinome, jog Naujuujų amžių Lietuvoje, bent nuo XVII a., baltiškos tradicijos užsiliko tik fragmentinių, kolektyvinėje pasamonėje, ir buvo išstumtos iš viešosios kultūros. Kunigas tiesiog neturėjo teisės pašventinti „pagoniško“ pobūdžio kryžiaus ar skulptūros. Po Tridento visuotinio Bažnyčios susirinkimo (1545–1563) visi sakraliniai ir memorialiniai pobūdžio objektai visame krikščionių pasaulyje privalejo turėti aikšiai nustatytas, visur tas pačias simbolines formas. Nuo meistrų priklausę tik ornamentinis sakralinių objekty papildymas bereikšmëse kūrinių struktūros dalyse.

Baltų kultūros tyrėjai tautodailės objektuose labiau akcentuoja senosios Europos dvasinio paveldo bruozus. Kartais ižvelgia juos pernelyg plačiai. Ornamento istorijos požiūriu man nesuprantama, kuo „baltiškas“ palikimas vertingesnis už tą, kurį mūsų protėviai brangino pastaruosius 400–600 metų. Juk ir „archeologinis“ ornamentas buvo perdėm europietiškas, jis sietinas su analogais germanų, roménų, skandinavų kraštuose. Kodėl turėtume nepažinti, nevertinti, lengva ranka išdalinti kaimynams krikščionybës paženklintą paveldą? Tai mūsų istorija, jos pakoreguoti neįmanoma, o reikėtų tik džiaugtis, kad susilieję baltiškam pradui su kitais kultūriai ingredientais turime tai, kas sava ir savita.

Diskutuoti galima dėl kitko. Kiek ir kaip bažnytinės ornamentikos pavyzdžiai nulémę „saulutę“ (arba „gloriją“) ir kitų liaudies sakralinių dailės objekto pavidalą? Ar ta įtaka buvo fiesiogiškė, ar improvizuota, autorinė? Tam reikia dar daug tolimesnių tyrimų ir rūmų argumentų.

PARENGĖ AGNÉ NARUŠYTĘ

Kuriant legendą

Du pasakojimai apie Arvydą Šaltenį

Raminta Jurėnaitė, Arvydas Šaltenis.

Tapyba, MMC, 2014.

Arvydas Šaltenis, Paveikslėliai, Vilnius
dailės akademijos leidykla, 2014.

Kristina Stančienė

Juokinga ar net absurdžia, tačiau nuoširdžiai džiaugdamasi praečiusių metų gruodij „Titanike“ surėngta Arvydo Šaltenio tapybos paroda taip ir nesugebėjau jos doriu apžiūrėti. Šiaip jau „apžiūros“ procesas dažniau besilankančiam parodose daugiau išprastas: stebi, skaitai, lygini, kalbiesi. Dažniausiai mintyse, su savimi... Čia viskas klostėsi kitaip. Žiūréjimas į Šaltenio paveikslus virto kažkokiu keistu, ekspresyviu ir neprognozuojamu procesu. Kaskart atėjus į parodą, tuož įklimpdavai į aistringą pašnekęs su koku nors sutiktu pažįstamu. Ir judėjimas šios parodos erdvėje buvo kitoks. Žingsniais bražai kreives, diagonales, zigzagus, tik jokiu būdu ne išprastus ratus ar pusračius, kaip paprastai suki tapybos parodoje nuo vieno paveikslėlio prie kito... Tiesa, buvo ir dar vienas išstabus apsilankymas Šaltenio parodoje – taptojas malonai sutiko papasakoti apie savo kūrybą Vilnius Justino Vienožinskio dailės mokyklos suaugusiųjų skyriaus mokiniams (ši mokykla jam labai brangi, joje Šaltenis ne viena dešimtmetį dirbo ir kūrė). Bet ir vėl buvo sunku sutelkti dėmesį vien į tapybą. Net nežinau, iš ką daugiau žiūréjome – ar į paveikslus ir eiles, išrašytas ant sienu, ar į patį autorį – amžinos jaunystės eliksyro saugotoją, šamaną, kuris taip paprastai, jaukiai ir giliamintiskai kalba apie gyvenimą. Galiausiai po visų parodos išpūdžiu ir susitikimo „apeigų“ ramiai išstudijavau Šaltenio tapybai skirtą albumą, ir taip susidėjau savo siūlus ant „iš“. Ši knyga, beje, gime laiku, nepavėlavusi, kaip neretai pas mus nutinka, o puikavosi jau parodos atidaryme, todėl veikia ir kaip ekspozicijos teisines, komentaras.

Šiek tiek „sauso“ statistikos: tai pirmas nuoseklus ir išsamus pasakojimas apie Šaltenio kūrybą – su pluoštu reprodukcijų, ją nagrinėjančiais tekstais ir kitais būtiniais normaliam dailės leidiniui priedais – darbų katalogu, parodų sąrašu, bibliografiniais duomenimis. „Arvydas Šaltenis. Tapyba“ – antroji didelė Modernaus meno centro išleista studija, jei skaičiuotume personalinius albumus (prieš metus pasiūdė knyga apie Kosto Dereškevičiaus kūrybą), ir bene trečiasis leidinys, skirtas lietuvių tapybai (jei į šią gretatą statymą ir MMC kolekcijos pagrindu išleistą tapybos albumą). Knygos sudarytoja ir teksto autorė Raminta Jurėnaitė, dailininkas Jokūbas Jacovskis, kūrė pasakojimą apie Arvydą Šaltenį, pagrįsta tam tikra dailininko kūrybos temu ir jas iliustruojančiu vaizdų seka. Kaip išprasta, pratarmėje išdėsčius svarbesnius Šaltenio kūrybos bruožus, jo asmenybę formavusias aplinkybes,

aptarus politinę, pedagoginę veiklą, keturi knygosskyriai – „Šeima“, „Provincija“, „Sovietinė armija“ ir „Miestas“ – apibendrina ryškiausias dailininko tapybos temas. Tačiau knygos tekstai – ne tiek formaliai kūrybos analizė, kiek dailėtyrinės-biografinės apybražios, kuriose autorė interpretuoja menininko gyvenimą ir paveikslus kaip nedalomą vienį, vietomis iliustruodama jį ir Šaltenio mintimis bei eilėmis.

Teminis ir biografinis knygos natyvas patvirtina kai kurias seniau žinotas tiesas apie Šaltenį, tačiau atveria ir naujų jo kūrybos žiūrėjimo kampų. Štai pirmame knygos skyriuje autorė sako, kad „šeimos ir giminės istorija Šalteniui kartu buvo ir būdas kalbėti apie Lietuvos praeitį, tradicijų priminimus“. Iš tiesų šeimos vaizdiniai Šaltenio kūryboje išskyla kaip tyl rezistencija, pasipričišnimas sovietiniams visuotinumo, heroizacijos kultui. Kaip leitmotyvas Šaltenio „šeimyniam“ ir nacionaliniam patriotizmui nuskamba ir antrame knygos viršelyje reprodukuotas mėlanholiškas brolio portretas. Kitas gyvenimo laikotarpis pačiam tapytojui sukūrus šeimą taip pat atsi-spindi dešimtmečio knygoje reprodukuotų paveikslų – žmonos portretai ir aktai, atviros ir ekspresyvios erotinės scenos, netektikės drama mirus sūneliui Laurynui. Etapiniu ne tik Šaltenio kūryboje, bet ir visoje lietuvių XX a. antrosios pusės tapybos ikonografijoje Jurėnaitė laiko mirties ir laidotuvų temas, kurių šis tapytojas émėsi vienas pirmųjų. Ši išvada skamba ir kaip gera tema dailėtyriniam tyrimui – neteko girdėti, kad kas nors šiuo požiūriu būtu nagninejės šiuolaikinę lietuvių dailę.

Provincijos tematikos dalyje apibendrinama jos raida – nuo lyrinio, romantinio pasakojimo iki industrializacijos ženklų, sujaukiančių tradicinių jaukų miestelio peizažų. Tai Šaltenė suartina su bendražygijų iš „ketveriukės“ – Algimanto Kuro ir Kosto Dereškevičiaus – tapybos motyvais (ketvirtasis – Algimantas Švėgžda). Paraleliu su bendraamžių karto kūryba knygoje aptinkame ir daugiau, bet provincijos peizažo traktuotę, natūros ir atgrasų ar nerimą skeidžiančių artefaktų disonansai kaip atskiras fenomenas taip pat neturėtūs prasprūsti pro dailėtyrininkų akis, nes ir šie šiuolaikinės lietuvių dailės aspektai disertaciją, rodos, dar nesulaukė.

Iki parodos ir šios knygos pasirodymo buvau susidariusi išpūdži, kad Šaltenis yra nervingų peizažų, groteskiškų scenų tapytojas, tačiau niekad nesusimąsciau, kad jo gyvenime ir kūryboje tokia svarbi vieta tenka sovietinės armijos reminiscencijoms. Ne veltui nuo knygos viršelio į mus žvelgia „Kareiviškas autoportretas“, o skyriaus tekste sakoma, kad tarnybos kariuomenėje inspirojoti paveikslai įvairuoja nuo savotiškų „atminties pratimų“ iki simbolinių, groteskiškų paveikslų, kuriuose naudojamas antrine tikrove – propagandiniai pano ir asmeninių

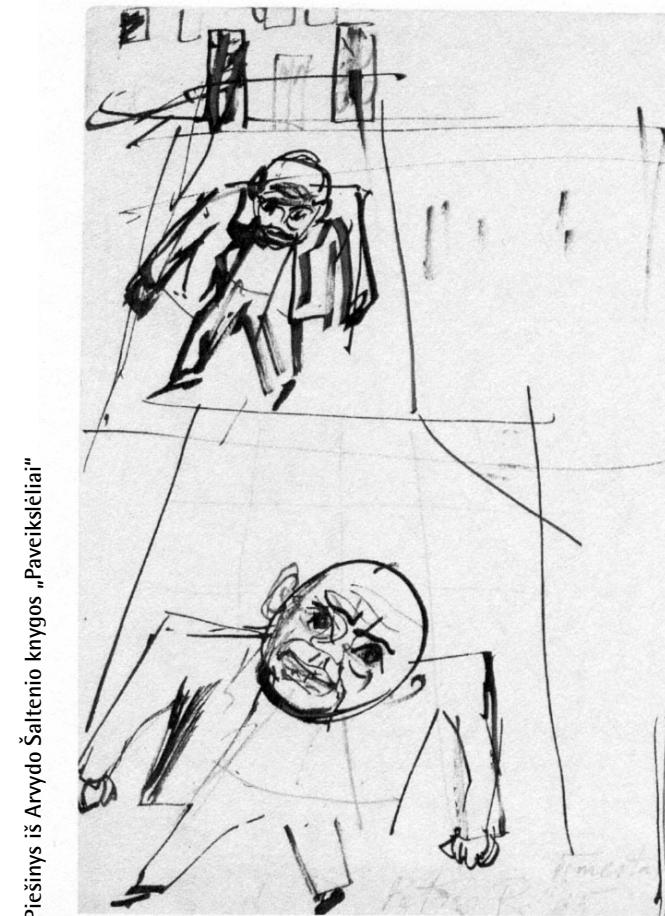
išpūdžių nuotrupomis.

Miesto motyvus Šaltenio kūryboje knygos autorė laiko savo išsvara provincijos ramybės tematikai, pastebint atgrasias, nykias miesto vietas ir beveiltiškumą, sovietmečio kasdienybės vienatvę ir beprasmybę teigiančias situacijas. Beveik identiškų tos pačios temos kūrinių sugretinimai (pavyzdžiu, 1979 m. nutapytos dvi to paties pavadinimo kompozicijos „Naktinis autobusas“) tarsi iš vaikiško žaidimo „rask skirtumus“ rodo, kaip stipriai menininką „uzkabina“ vaizdinys: nežabota Šaltenio tapybos ekspresija išsilieja beveik identiškose kompozicijose, tarsi ieškant geriausios, taikliausios motyvo išraiškos.

Knygos tekstas pristato Šaltenio fenomeną ne tik kaip autonomišką, paskirą, bet ir pateikia siužetinių plastinių sasaņų – su bendraamžių lietuvių, ekspresionistinė lenküta pyba, Francisco Bacono kūriniais. Pagaliau sasañas perša ir patys paveikslai. Taigi „Ketveriukės“ kūrybos kontekste Šaltenio kelionių vaizdai, transporto priemonių motyvai labiausiai siejasi su Dereškevičiaus kūriniais. Tačiau kitaip nei „popartiškai“, taigi ir kiek šaltokai, į sovietinę realybę žvelgës kolega, Šaltenis daug emocionalesnis. Jo ironija dažnai peraugia į groteską, pasidygejimo ar juoko pliūpsnus. Vėlgi, tarkime, Kuro tapyboje daiktas yra savają paskirtį „pamiršęs“ groteskiškas artefaktas, o Šaltenio tapyboje tai ir žmogaus tēsinys, metoniminis objektas. Knygoje pateikiama ir įdomių įžvalgų apie moters vaizdavimo ypatumas – autorė teigia, kad Šaltenis bene vienintelis iš savo kartos menininkų vaizdavo tikrą, „gyvą“ moterį – dailių ir geidulinę, išvargusią ir paskendusių nevilytę, gašią ir atgrasą... O, pavyzdžiu, Povilo Ričardo Vaitiekūno paveikslų moterys – chtoniškos giltinės, mirties smėklas.

Taigi, albumas ir paroda – ne tik apie Šaltenį, bet ir apie visą tapybos „deromantizuotų“ kartą, jos santykį su Lietuvos dailės istorija. O mąstant dar plačiau, Šaltenio kūrybos aktualizavimas perša mintį, kad jos vaidmuo mūsų dailėje, taip pat ir dailės pedagogikoje (tai ypač svarbu, kalbant apie Šaltenį), yra ir novatoriškas, ir kartu „retrogradiškas“. Juk išvarius iš Dailės akademijos komunistinius demonus, šie tapytojai – dėstytojai, vadovai – iš naujo gaivino tarpukario Lietuvos tapybos idealus, patriotinę savivoką kaip pagrindinę gyvenimo ir kūrybos konstantą.

Šis MMC leidinys nesenai aptartas „Literatūros ir meno“ rubrikoje „Knygu presas“. Benigna Kasparavičiutė, be įvairių leidinio trūkumų ir netobulumų, atkreipė dėmesį ir į „graudžius mokinį parypavimus“ – t.y. priedus su atsiminimais apie Šaltenį kaip mokytoją („Mes mylim tik tai diskas (ir dar Čiurlionis)“, 2015 06, Nr. 3507). Norėčiau šią knygos dalį apginti. Gana dažnai susidurama su dailininkais mokytojais

Piešinys iš Arvydo Šaltenio knygos „Paveikslėliai“

sakyčiau, kad jų yra įvairiausią tipą – nuo stropių, pareigingų pedagogų (kurie dažnai nepasižymi ypatiniais meniniais talentais) iki mokytojų „iš bėdos“, kurie imasi šio darbo tik prispausti materialinių aplinkybių. Tokiu kaip Šaltenis, kurie derina menininko ir mokytojo įtaigą, beveik nebūna, arba labai retai. Tegul gražūs žodžiai apie mokytojų baktelių tiems, kurie mano, kad tai labai lengvas užsiemimas. Kiti kolegos, dailės mokytojai, galime tyliai sau prisipažinti, kad tokiai atsiliepimų apie save greičiausiai niekada neišgirsime, nes neturime, kaip Šaltenis, to įgimto stebuklingo energijos apykaitos variklio. Bendravimas su mokiniais, studentais jি „uzveda“. Atiduoti ir gauti mainais Šaltenio atveju yra tolygios savokos ir nesustojantis procesas...

Taigi ar prislegė ši monumentalinių knyga savo „objekta“ – Arvydą Šaltenį? Kaip atsakymas į klausimą skamba leidinio pristatyte 2015 m. Vilnius knygu mugėje girdėtos Virginijaus Kinčiaičio mintys – be menininko kūrybos verbalizavimo, „sunorminimo“ neįmanoma kurti ir palaikyti svarios, itininkamos legendos. Žinoma, „proginės“ kalbos paprastai giria ir pritaria, tačiau nepancigs, kad knygoje surinkta medžiaga – tai didelis darbas, kuriuo visi mes galime vaisingai naujotis. Juk net ir leidinio kritika tam-pa legendos interpretacija arba pa-skata ją kardinaliai „perrašyti“.

Išsitraukius iš „knygu preso“ ir kitą leidinį apie Šaltenį, kuris Benignai patiko. Tai VDA leidyklos išleista Arvydo Šaltenio piešinių ir eileraščių knyga „Paveikslėliai“, savo išvaizda primenantį jaukią, nučiurusią dailininko užrašų ir ekskiuzų knygelę. Toki išpūdži sudaro skirtingesnų tonuotas šiltos rusvos atspalvio popierius, vietomis beveik visai išblukę piešiniai. Taip pat – amžinas autorius abejones ir dilemas atspindintis viršelis, kuriamės nervinga ranka užbraukiamas žodis „eileraščiai“. Tiems, kurie nežino: ši knyga kartu yra ir tikra materiali dailininkui artimų žmonių prisiminimų „saugykla“ – ją le-

džiant panaudoti kadaise Šalteniui Algimanto Švėgždos dovanoti porierius ląkštai.

Vaizdžiai tariant, piešiniai ir eileraščiai šioje knygoje sudėlioti „atbulai“, t.y. veda mus atgal. Arba prasideda dabar, o baigiasi kažkur pracities ūkuose. Bent jau taip sakė knygos maketo autorė Rima Blazytė, kartu su Šalteniu rinkusi knygai eileraščius ir vaizdus... Tiesa, ne visi eileraščiai datuoti. Piešinių su kūrimo metais taip pat pažymėti ne bent paties autoriaus kur nors piešinio kamputuje. Tik paskutinis eileraščis, prasideda fraze „kai Stalinas mirė...“ (parašytas 2014 m.), vėl grąžina į dabartį, tarsi suveria pabirusius eilių ir vaizdų karoliukus į vėrinį, apsuka laiko ratą... O ir kai kurių piešinių knygoje beveik nežiūrime, vien lengvučius efemeriskus šešlius, lyg jie čia būtu pertekti tyčia nenaudojant jokių skaitmeninių gudrybių, tokie, kokie buvo rasti šūsnysė kitų dailininko paveikslėlių ir tekstu. Autentiški tarsi atsitinkiniai „radiniai“ ir nereikalauja preciziško tikslumo, nes gerai atspindi menininko natūrą – greitą, skubią, akylą, atsiduodančią tuo metu užvalžiusių nuotaikai, akimirkos impulsui.

Vartant šią knygą, Šaltenio ekspresija ir vidinis pasaulis išskyla dar kitaip. Eileraščiuose šis, pasak Ritos Mikučionytės, jausmingas tapybos riteris kalba kaip kosminio, bekrastio, neįmatuojamo liūdesio žmogus, savo rezignaciją nubaudantis skaudžia ironija ar tikros, nepagražintos kasdienybės vaizdiniais. O piešiniuose dažnai atpažįstame Šaltenio tapybos darbus, vadinas, tai yra ir trenazas, paieškos, ejimas paveikslėlio link, ne vien jausmų išsiliejimai, impresijos. Tai nepristarauja Šaltenio ekspresionistinėi-realistinei pasaulėvakai – gražu, kaip yra. O kaip yra, gali pamatyti ir sužinoti tik pavaizduodamas realų daiktą, žmogų, išykį.

Taigi abi aptartos knygos savaip kuria ir įtvirtina Šaltenio legendą, kuri dešimtmeciais sklandė ore, višai kaip tie perregimi jo eileraščių voratinkliai ant „Titaniko“ sienų...

Išgyventi festivalį

Is „Kino pavasario“ dienoraščio

Živilė Pipinytė

„Kino pavasaris“ gali pretenduoti į „Guiness“ knygos rekordą – tai ilgai netrunka joks kitas kino festivalis. Todėl jam pasibaigus vienas ryškiausių, bent jau mano, išpūdžių yra nuovargis, juolab kad dalies matytų filmų visai nercikėjo žiūrėti. Kiekviename festivalyje, be abejo, būna balasto, bet ar verta jį rodyti tik tam, kad „Kino pavasaris“ taptų ne festivaliu, o, kaip anksciau sakydavo, „išplėstiniu filmų rodymu“? Ar verta atverti duris visiems užsienyje gyvenantiems lietuvių kino grafomanams ir nuoširdžiai džiaugtis tokiu lietuvių kinu? Ar ir čia kokybės kriterijai užleidžia vietą pseudopatriotizmui?

Dalį „Kino pavasario“ programos buvau mačiusi anksciau, tačiau jei reikėtų išrinkti kelis geriausius šiu metų festivalio filmus, pirmenybę ir vėl atiduodžiau Małgorzatos Szumowskos „Kūnui“. Tai bene vienintelis filmas, bandantis suprasti ir paroditi pasaulį, kuriame gyvename čia ir dabar. „Kūne“ Szumowska formuluoja sudėtingus klausimus, bet vietoj itin šių dienų kine paplitusios didaktikos pasitelkia juodajį humorą. Szumowska savo personažų nei smerkia, nei gina, bet per juos atskleidžia dabarties prieštaravimus ir nykstančias prasmes. Ji rodo, kaip sunku susitaikyti su absurdžiuo pasauliu, kuriame nebelieka metafizinių klausimų – tik kūnas, patiriantis įvairias transformacijas, tik kasdienio gyvenimo rutina. Tiksliau, kaip sunku susitaikyti su savimi, kai visi aplink girišas tobulaus kūnais, vykusia karjera arba dar kažkuo savaime suprantamu. Vieniši Szu-

„Ponas Terneris“

mowskos herojai – ciniškas teismo ekspertas, jo anoreksikė duktė ir psychologė, tikinti, kad gali bendrauti su mirusiais, – kiekvienas savaip jaučia tuštumą ir ilgisi gilesnių ryšių, juk kūno problemos atsiranda tada, kai neįsiklausoma į save ir kitus. Ankstesniuose Szumowskos kūrinuose „Nepažistama“, „33 gyvenimo scenos“ ar „Jos“ skambėjo kūno, geismo ir mirties temos, tačiau naujame filme, kai kūnas nuolat gretinamas su mirtimi, geismu, liga ar višišku savęs pričiimu – nuosekliai artėjama prie atsakymo (o gal diagnozės?), kad esame nelaimingi ir sutrikę, nes nesugebame suvienyti kūno ir sielos, bijome keistis.

Mike'o Leigh „Ponas Terneris“ polemizuoją su biografinio filmo modeliu. Tai ne tradicinė sekėmės ar dramatiškos kovos už savo idealus istorija. Filmo herojų – dailininką Williamą Turnerį (1775–1851), kurį įkvėptai suvaidino Timothy Spallas, – suvoki kaip amžininką, nors visi filmo personažai dėvi senovinius kostiumus. Režisierius rodo

paskutinių 25 dailininko gyvenimo metų fragmentus. Leigh rūpi istorinė autentika, filme ji perteikta subtiliai, ypač kai įsiplausia į menininkų, kritiką Johno Ruskino ar gerbėjų samprotavimus, bet labiau – menininko situaciją. Apkūniam, keistus garsus nuolat leidžiančiam Turnerui iš pirmo žvilgsnio lyg ir netinka maštiniuko aureolė, nors dailininkas kuria žiūrovus dažnai piktinančius paveikslus. Kai aristokrato rūmuose jis pritaria fortepijuonu skambinančiai šeimininkai ir dainuoja Didonės arią, suprant, kad šio mizantropo siela kupina begalinio liūdesio.

Leight nuolat sugretina Turnero paveikslų įtaigą, išstab gamtos grožį (operatorius Dicko Popo'o kamera, regis, prilygsta Turnero teptukui), ir ji supančio pasaulio, aplinkos, nuo kurios neatskiriamas ir kartais moraliskai dviprasmiškas dailininko elgesys, menkybę. Spallo Turneris jai priešinasi iki pat paskutinės akimirkos, nors kova, žinoma, nelygi, o pralaimejimas neišvengiamas:

ko verta scena ką tik atsikėlusio amerikiečių fotografo ateljė.

Bijau, kad labiau iš inerčijos di-dis, meniškas, svarbus (epitetus galima būtų testi) kinas vis dar asocijujasi su metaforiškumu. Geriausias pavyzdys – Andrejaus Zviagincevo „Leviatanas“, kur pasakojimui apie šiuolaikinę Rusiją suteiktas metaforiškas Biblijos parabolės matmuo. Zviagincevas rodo niūrios mažo provincijos miestelio kasdienybės fragmentą: pagrindinis filmo herjus pasipriešina merui, kuris iš jo nori atimti žemės sklypą, o kartu ir senus šeimos namus bei istoriją, ir, žinoma, pralaimi sistemai, kuri pagrįsta prievara ir korupcija. Pagrindinis veikėjas netenka visko – namų, žmonos, laisvės. Jis rodomas tarsi biblinis Jobas, dar pasitelkiant ir metaforiškus milžiniškos žuvies griaucių pajūryje. Sistema, atvirikščiai, – meras ir jo parankiniai, besąlygiškai sistemą palaike Staciatiškių bažnyčios hierarchas – „Leviatan“ piešiama groteskiškai. Tas neatitinkimas tarp tragedijos ir grotesko žiūrint filmą trikdė labiausiai, nors, man regis, ir scenarijui pristigo nuoseklumo, ypač žmonos linijai. Be abejo, „Leviatanas“ svarbus kaip šiuolaičių Rusijos būseną tiksliai diagnozuojantis kūrinys, tačiau jo kino kalba man pasirodė senamadiška, bet gal atvira publicistika – ne Zviagincevo arkliukas?

Metafora metaforai nelygi. Christianas Petzoldas savo metaforas dažniausiai kuria iš konkretių, kartais tiesiog buitiskų detalių, kurios pažežia autentišką atkuriamo laiko atmosferą. Jo „Fenikas“ – karo ir Holokausto sunaikintos meilės drama, bet kartu ir bandymas metafo-

riškai prabili apie Vokietijos tapatybę. Juk i Berlyną po Aušvico ir plastinės operacijos sugrįžusi žydė dainininkė Nelė nenori vykti į Palestiną ir ten viską pradėti iš naujo. Ji nori rasti savo mylimą vyra. Tačiau ar Vokietija, į kuria ji sugrįžo, iš tikrųjų pasikeitė, ar jai reikalinga Nėlės tiesa? Petzoldas, regis, tvirtina, kad nereikalinga.

Kartais festivalio peržiūrose pasijusdavau lyg Ménulyje: Joshua Oppenheimerio „Tylos žvilgsni“ šalia žiūrintys lietuviųčiai visą filmą maitosi spragėsiais (garsai netilo net per sukrečiančius pasakojimus apie perrēžtą gerklę ar genitalijas) ir malšino troškulį neaiškiais gėrimais. Vis dėlto gausūs savanoriai galėtų paaiškinti tokiems žiūrovams, kad festivaliniuose filmuose nevalgoma. I filmus vėluojama, 15–20 minučių reklamos (kartą pasisekė, nes filmo pasižiūrėti atėjo ministras ir reklamos nerodė) prieš kiekvieną filmą – taip pat lietuviška „specifika“. Tai tik keli požymiai, kokiai dar provinciali yra lietuvių publika. Tokia lengva manipuliuoti ir iškinti, kad niekadas vertas dėmesio. Juk neatsitiktinai per „Kino pavasari“ dažnai girdžiu klausimą: „Kiek filmų pasižiūrėjai?“, tarsi festivalis būtu sporto varžybos, kuriose nugali greičiausias. Todėl, matyt, ir festivalio apdovanojimai teikiami ne kino salėje, o Nacionalinėje filharmonijoje, nors kinas nuo pat savo atsiradimo buvo demokratikiausias menas. Neatitinkimas tarp festivalio pretenzijų susilieti su lietuvišku „elitu“ ir tikrų kino žiūrovų lūkesčiu akiavaizdus. Juk filmai gyvena kino teatrų salėse, kartu su jais gyvename ir mes.

Kronika

„Kino pavasario“ laureatai

Šiais metais dvejose pagrindinėse konkursinėse programose „Nauja Europa – nauji vardai“ ir „Baltijos žvilgsnis“ varžėsi dvidešimt vienas filmas. Nuo 2009 m. vykstantoje programe „Nauja Europa – nauji vardai“, pristatančioje jaunus kūrėjus – debiutantus arba antro filmo autorius, žiūrovai galėjo rinktis tarp lengvų istorijų, tokiai kaip vengrų režisieriaus Gáboro Reiszo „Dėl nepaaiškinamos priežasties“ („VAN valami furasa és megmagyarázhatalan“, 2014), arba kraupiai vaizdais šokiruojančios ukrainiečio Miroslavo Slapošnickio „Genties“ („Plemia“, 2014). Vis dėlto turbūt laukiai miasiusi filmu tapo lietuvių Alantės Kavaitės „Sangailės vasara“ (2014), jau patekusi užsienio festivalių akitatin. Deja, tai, kas užsieniečiams gali pasirodyti poetiška ir gražu, liečius ne visada paperka. Gražūs, bet nuolat pasikartoantys medžių ir ezero motyvai greit atsibesta, o nuo dirbtinai skambančių dialogų kartais tiesiog norisi užsikišti ausis. Aišku, Sangailės noras tapti pilote ir jos

„Koza“

aukščio baimė filme tampa antraciliu dalyku, o viskam nugalėti pasitelkiama meilė vaizduojama taip saldžiai, kaip valgykloje parduodamas pyragaitis, „Kometą sniege“.

Kitaip nei Alantė Kavaitė meilė vaizduoja slovakų režisierius Ivanas Ostrochovský, kurio filmas „Koza“ („Koza“, 2014) šiai metais pri- pažintas geriausiu. Čia Ožiu pravardžiuojamas pagrindinis veikėjas susiduria su kraupesne realybe nei „Sangailės vasaros“ veikėja. Buves boksininkas pasiryžta grįžti į ringą, kad tik galėtų atkalbėti žmoną nuo

aborto ir taip išsaugoti dar negimus vaiką. Filme taip pat daug dėmesio skiriama gamtos vaizdams, tačiau „Kozoj“ jie nepoetizuojami ir gretinami su veikėjo būseną. Koza įkūnijusiam Peteriu Balázui labiau pasiekė nei Sangailė suvaidinusiai Julijai Steponaiti, nes prieš kamę jam reikėjo užsiimti tuo, ką darė didžiąją dalį savo gyvenimo, – boksuotis.

Kitokią kovą už išlikimą specia- lių poreikių intername vaizduoja režisierius Miroslavas Slapošnickis filme „Gentis“. Mokykloje, kurioje

klesti prostitucija, pagrindinis veikėjas Sergejus turi rasti būdų, kaip išgyventi, todėl pats ištraukia į gaujos veiklą. Gestų kalba ir be substitu- rų rodomoje istorijoje veiksmas pa- sakojamas vaizdais, kuriuose tyla skamba garsiau nei žodžiai. Toks Slabošnickio sprendimas perteikti istoriją išskyre ū filmą iš kitų pro- gramoje rodytų kūrinių. Jis ir buvo apdovanotas kaip geriausias režisie- rius.

Kaip ir daugumoje konkursinių „Nauja Europa – nauji vardai“ filmų, Gáboro Reiszo „Dėl nepaaiš- kinamos priežasties“ pagrindinį vaidmenį kūrė neprofesionalus aktorių – režisierius bendrakursis Áronas Ferenczkas. Toks pasirin- kimas gali suteikti kinui tam tikro žavesio, bet čia neprofesionalus grupės, o ypač operatoriaus, darbas priminė mięgėjiską filmą, kurio net neturėjo būti konkurse.

Keistiesnė atrodė jau antrus metus rengiamos „Baltijos žvilgsnio“ konkursinės programos situacija, kur komisija vertino dokumentinį, animacinį ir vaidybinius filmus. Da- niuje kuriantis amerikietis Joshua Oppenheimeris dokumentiniame filme „Tylos žvilgsnis“ („The Look of Silence“, 2014) tėsė pasakojimą

apie 7-ajame dešimtmetyje Indone- zijoje vykusias masines žudynes. Kitai nei 2012 m. pasirodžiusiame „Žudymo akte“, režisierius atsigrežia ne i žudikų, bet i jų aukų istorijas. Kita vertus, aiški režisierius pozicija pradeda kelti klausimą, ar per daug nežaidžiama emocijomis?

Jomis sužaisti bandė ir vokiečių režisierius Christianas Petzoldas, filmė „Fenikas“ („Phoenix“, 2014) sukūrės graudžią istoriją apie nacių konklageryje išgyvenusią daininin- kę. Subjaurota, žiauris kankinimas išgyvenusi Nelė patiria dar didesnį šoką, kai vyras, patikėjęs žmonos mirtimi, jos neatpažista ir pasiūlo dainininkei apsimesti ja pačia.

Taip pat nežirkina ir švedo Ronie Sandahlo filmas „Nesava“ („Svenskjavé“, 2014), už kurį Bianca Kronlöf pelnė geriausios aktorės apdovanojimą. Šis žiuri sprendimas nustebino, nes filmas pilkas ir pernelyg nuspėjamas. Todėl susidarė išpuolis, kad šiai metais matytų konkursinių filmų režisieriai, nebent išsky- rus Miroslavą Slabošnickį, nuspren- dė nerizikuoti ir pasirinko visiškai aiškius siūžetus, nepalikdami žiūrovų vaizduotei jokios laisvės savaip interpretuoti kūrinius.

IEVA ŠUKYTĖ

Mažosios istorijos

Krėslė prie televizoriaus

Politinės žmogžudystės retai atskleidžiamos iki galo, todėl apaugą legendomis, knygomis ir filmais. Manau, kad būtų sunku suskaičiuoti viską, kas sukurta apie JAV prezidento Johno Kennedy nužudymą Dalase 1963 m. lapkričio 22 dieną. Kasmet pasipildo ne tik hipotezų, bet ir knygų ar filmų sąrašai. Debiutinis Peterio Landesmano filmas „Parklando ligoninė“ (LRT kultūra, 15 d. 21.30) pasirodė 2013-aisiais, kai buvo minimos 50-osios nužudymo metinės. Režisierius pasirinko netiketą aspektą: veiksmas nukelia į Parklando ligoninę, kur buvo atvežtas mirtinai sužeistas prezidentas, o po kelių dienų – ir pagrindinis itariamasis Lee Harvey Oswaldas. Vėliau abiejų – prezidento ir itariamajo – laidotuvės Landesmanas rodys paraleliai, supriėsdamas šalį ištikusį milžinišką skausmą ir panieką „Parklando ligoninė“

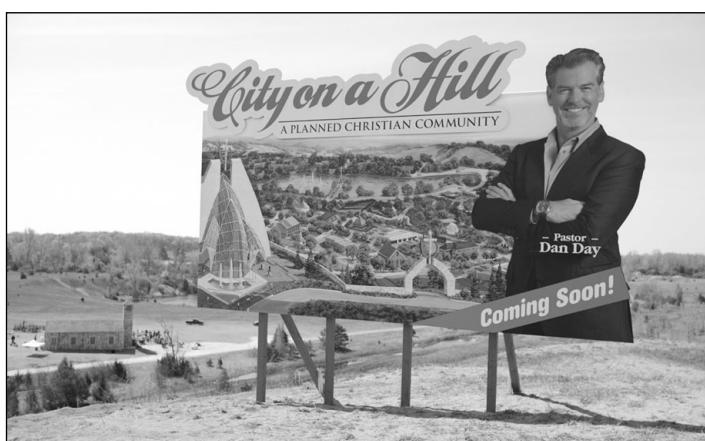
Oswaldui, kurio net karsto niekas nenorėjo nešti.

Landesmanas – žurnalistas, rašęs tiriamuosius straipsnius garsiemis amerikiečių leidiniams, jis dirbo televizijoje ir siuntė reportažus iš Ruando, Kosovo ir Afganistano, yra organizuoto nusikalstamumo JAV specialistas. Todėl labiausiai pavykusios „Parklando ligoninės“ scenos tos, kurios dvelkia nervingu reportažu. Tačiau didžiąja filmo dalį ekrane – banalybės apie Kennedy, specialiašias tarnybas, gydytojus ir prezidento gerbėjus, kuriems jo mirtis – asmeninė tragedija. Iš pastarųjų išsiskiria smulkus verslininkas Abrahamas Zapruderis. Tai žmogus, kurio mėgėjiska kamera nufilmuoja nužudymo akimirkas, ko gero, matė visi. Suvaidintas Paulo Giarmatti, jis ir tampa vienu išsimintiniausiu filmo personažu. Isimena ir Oswal-

do brolis Robertas (James Badge Dale), ant kurio pečių gula visa šeimos drama, iškaitant išgarsėti sumaniusią paiką motiną. Antraplaniai didžiosios istorijos veikėjai – dėkinga tema, tik Landesmanas, kuris, regis, taip ir neapsisprendė, apie ką jo filmas, jiems skiria mažai dėmesio.

Daugumos šios savaitės filmų tema susijusi su mirtimi. Michaelo Winterbottomo „Vasaros Genuoje“ (BTV, 15 d. 21.30) herojus amerikietis (Colin Firth) po tragiskos žmonos mirties kartu su dukterimis persikelia į Genują ir bando išvadoti iš naujo. Peterio Callahan filmo „Gyvenimas prieš srovę“ (TVI, švavakar, 10 d. 22.50) veikėjas Polas (Joseph Fiennes) taip pat negali susitaikytį su žmonos mirtimi ir galiausiai nuspredžia išgvendinti svajonę – perplaukti Hudzoną upę, tik ne skersai, o išilgai. Plaukimas taps ne tik Polo, bet ir jo draugų bei vienminčių išbandymu.

Davido Ondaatje 2009 m. filmo „Nuomininkas“ (TVI, 15 d. 21 val.) tema man artima, mat gerai suprantu filmo veikėjus, kurie priversti klausytis siaubingų ir trukdančių miegoti garsu, sklindančių iš kaimynų buto. Tiesa, man tuos garsus skleidžia kaimynės televizorius, nuo ankstyvo ryto iki gilius nakties rodatantis rusų serialus, o filmo herojai – Los Andželės gyventojai – akis į akį susiduria su Džeko Skerdiko sekėju. Ondaatje taip pat nepavyko išvengti keršto. Manau, kad tuo užsiima pats Hitchcockas, kurio debiutinį 1926 m. „Nuomininką“ Ondaatje nusprendė „perdainuoti“ savaip.

„Išsigelbėjimo bulvaras“

George'o Ratliffo „Išsigelbėjimo bulvaras“ (TV3, šiandien, 10 d. 01.15) labiau tiktu būti parodytas ankstesniu laiku, nes ši juodoji komedija prabyla apie Bažnyčios tarnų veidmainiškumą. Su juo pas mus galima susidurti net Velyku švavare: pračiusi šeštadienį vienas dienraštis išspausdino pokalbij su lietuvių Katalikų bažnyčios hierarchu, kuris ilgai daugžodžiavo apie savo kuklumą ir nuolankumą, bet paklaustas apie pedofilių galėjo pasakyti tik tiek, kad JAV kažkas melagingai apkaltino kumigą, nes norėjo jo pinigų. Iškart tapo aišku, kad Bažnyčiai visai nereikia tiesos ar diskusijų, tik kuo daugiau mišių ir kitokių ceremonijų per LRT.

„Išsigelbėjimo bulvaro“ veikėjas, žavus pamokslautojas Denas (Pierce Brosnan), vadovauja galingam krikšcioniu judėjimui. Jam paklūsta daug žmonių, Denas juos kruopščiai kontroliuoja. Saldū ir gražū Deno gyvenimą drumsčia vienintelis nenaudėlis – universiteto profesorius ir ateistas Polas (Ed Harris). Jis atvirai tyčiojasi iš pamokslautojo ir kviečia jį dalyvauti viešose diskusijose. Denas atsitiktinai nušuna profesorių, bet kaltę nori suversti kitam...

Ateinančios savaitės pradžioje LRT kultūra paminės Vytauto Žalakevičiaus 85-ąsias gimimo metines. Balandžio 13 d. 18.30 režisieriu skirta „Kine kaip kine“ laida, iškart po jos – 19 val. – lietuviškas „atlydžio“ filmas „Vienos dienos krokika“ (1963). Balandžio 14 d. 16.25 bus proga prisiminti filmą „Adomas nori būti žmogumi“ (1959) ir tarpu-kario Kauną, 21.30 – Izoldos Keidošiūtės pokalbj su Žalakevičiumi, išrašytą 1994-aisiais. Kai įvairūs veikėjai nuolat šneka apie lietuvių „kinų industriją“, pravartu prisiminti laikus, kai lietuvių kinas norėjo būti menu.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Nostalgijos trupiniai

Nauji filmai – „Mamytė“

Austėja Laurinavičiūtė

Penktasis vos dvidešimt šešerių metų režisierius Xavier Dolano filmas irodo, kad režisierius vertas sėdėti prie „didžiųjų stalų“: „Mamytė“ („Mommy“, Kanada, 2014) – jautrus, sentimentalus ir žavi parastumu.

Pagrindinė filmo herojė – vieniša „mamytė“ Diana, kurią nepriekaištigai suvaidino Anne Dorval. Dianos stilius ne tik atspindi praeito dešimtmecio tendencijas, bet ir dvelkia kiču bei vulgarumu. Tačiau ji – žavi ir patraukli, spindinti energija, meile bei viltimi išgelbėti sūnus. Stivą (Antoine-Olivier Pilon), kurio agresijos priepluoliai kelia daug rūpesčių. Po to, kai padegė kavinę, Stivas išmetamas iš internato. Dabar jo nebepriima jokios mokymosi įstaigos. Diana pasiima sūnų namo ir tikisi, kad bėdos kaip nors išspresso. Nors Stivas be galio prisirišęs prie motinos, dėl rimtų psichinių sutrikimų smurtauja ir prieš ją. Kai situacija jau atrodo beviltiška, – Dia-

na slepiasi spintoje nuo sūnaus jniršio, – išgelbsti kitapus gatvės gyvenanti Kaila (Suzanne Clément). Ji padeda prižiūrėti Stivą ir šitaip pati ištrūksta iš skaudžių prisiminimus menančių namų ir buvimo „mama“. Kailai sunkiai sekasi kalbėti, tačiau leisdama laiką su Diana ir Stivu ji pamažu atspalaudoja. Visi trys veikėjai tarsi išgyvena belaiškumo pojūti – jiems gera būti kartu, iki paryčių gerti vyną, šokti ir juoktis, pamiršti visas problemas. Tačiau anksčiau ar vėliau su jomis tekėsusidurti. Režisieriuosei yra kaip „svytyrus jūroje“. Vienas kitam švyturi aš tampa ir filmo trijulė. Bent jau trumpam.

Žiūrovus nustebinęs portretinėje fotografijoje populiaru kvadratiniu ekranu formato 1:1, režisierius taip susiaurinė matymo lauką ir i dėmesio centrą iškėlė žmogų. Užuot stebėjė aplinką ir detales ekranu kairėje ar dešinėje, esame priversti visą laiką matyti veikėjā ir pažusti kickvieną jo išgyvenimą. Toks didinamas stiklas veikia ir Instag-

rame, kvadratą visai nesenai paverstus madingiausiu formatu: vis dažniau dėmesys sutelkiamas į vieną objektą (juo dažniausiai tampa žmogus). „Mamytės“ ekranas išsiplėcia tada, kai Stivas, važiuodamas riedlente, tarsi praplečia jį rankomis. Už jo – Diana ir Kaila ant dviračių. Visi trys mėgaujasi laisve ir tą akimirką ją randa už savo „kvadrato“ ribų.

Šis Dolano filmas turė tokį emocijinį krūvį, kokiu jo ankstesni filmai nepasizymėjo. Jie buvo tarsi itin stilingi muzikiniai klipai – nors ir gražūs pažiūrėti, jie stokojo bent gabalėlio jausmo, kurį pajunti užvertęs paskutinį knygos puslapį. „Mamytė“ tą magišką „pasaulių susidūrimo“ poveikį turi.

Gerai, kad „Mamytės“ stilius režisierui nėra svarbiausias. Ši kartą Dolanas sukūrė vientisą kūrinį, kurio istorija įtraukia ir sunkiai paleidžia, o garso takelis vaizdą papildo taip įtikinamai, kad jų duetas tik sustiprina filmo poveikį. Veikėjų šokis virtuvėje, skambant Céline Dion

„Mamytė“

„On Ne Change Pas“, nevirsta atskiru muzikiniu klipu, atvirkšciai – tampa filmo ir jo istorijos dalimi. Ne tik ši, bet ir kitos filme skambančios dainos sukelia lengvą nostalgiją – tų laikų, kai visi džiaugėsi plačiomis kelnių klešnėmis, verkė žiūrėdami „Titaniką“ ir nedrąsiai pasitiko interneto era. Kai viskas keitėsi taip greitai, kad išsigytą kompaktinių diskelių grotuvą po kelių savaičių jau

galima buvo mesti lauk ir pirkti mažučius ausinukus. Ir juose galbūt skambėjo „Oasis“ daina „Wonderwall“. Šitaip padedant pažįstamoms melodijoms „Mamytė“ pasipildo mūsų prisiminimais, kurie netrukdo pajusti filmą, bet sukuria tinkamą atmosferą. Kartu ir artimą, ir tolimą, bet ypač trapią – kaip ir tie nostalgijos trupiniai, čia pat atsiranstantys.

Parodos	Pamėnkalnio galerija	M. Žilinsko dailės galerija	„7md“ rekomenduoja	
VILNIUS	Nacionalinė dailės galerija Konstitucijos pr. 22 XX a. Lietuvos dailės ekspozicija	Pamėnkalnio galerija Pamėnkalnio g. 1/13 iki 18 d. – tapybos paroda „Trumpa išsvaistytos laiko istorija“	M. Žilinsko dailės galerija Nepriklausomybės a. 12 Paroda „Nuo fiordų iki Alpių viršukalnių: Europos peizažai iš Mykolo Žilinsko (1904–1992) kolekcijos“	
Vilniaus paveikslų galerija Didžioji g. 4 Chodkevičių rūmų klasicistiniai interjerai Lietuvos dailė XVI–XIX a. Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai Paroda „Vladislovo Neveravičiaus studijoje“ Algirdo Petruolio (1915–2010) gimimo šimtmečio paroda „Pustonių turtais paletėje“	Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus Piliés g. 40 Daivos Kairevičiūtės paroda „Piešiniai–sonetai“	Kauno paveikslų galerija K. Donelaičio g. 16 Kauno tarptautinė grafikos bienalė	Dailė Atėgus kultūros žiemos išlui (tris mėnesius buvo svarstomos parašos Kultūros tarybai), viena po kitos dygsta įdomios parodos. Vien Vilniuje reikia suspeti aplankytį bent tris. Galerijoje „Kairė–dešinė“ (Latako g. 3) Matas Dūda kviečia pažvelgti į estampą kaip viską, „kas tik gali būti atspausta“. VDA ekspozicijų salėje „Titanikas“ (Maironio g. 3) atidaryta Lietuvos, Latvijos ir Estijos stiklo meno ir vitražo paroda „Švytinės, pjaunantys, dužtantys“ skirta tiems, kurie išsiilgo konceptualiai šmaikščių, bet kartu ir grožiu spindinčių objektų. O štai Jono Meko vizualiųjų menų centre (Gynėjų g. 4) Kęstučio Šapokos kuruota jaunuju menininku paroda „Juodas rožės“ veikia kaip ironiškas priešnuodis tiems, kurie serga vieną ar kitų laikų nostalgija, gyvena bodėdamiesi kasdienybe ar per daug uolai praktikuoją pozityvų mąstymą.	
Radvilių rūmai Vilniaus g. 24 Europos dailė XVI–XIX a. „Dubingių ir Biržų kunigaikščių Radvilių“ Paroda „Seniųjų ikonų paslaptyse. Andrejaus Balykos ikonų kolekcija: pagrobta, grąžinta, papildyta“	Šv. Jono gatvės galerija Šv. Jono g. 11 iki 16 d. – Aloyzo Stasiulevičiaus ir Lilijos Valatkienės paroda „Ko Gediminas nesapnavo“ (tapyba, piešiniai, fotografija)	Galerija „Vartai“ Vilniaus g. 39 nuo 14 d. – Igno Krunglevičiaus paroda „Privatus sintaksės virusas“	Muzika Balandžio 15 d. 19 val. Filharmonijos Didžiojoje salėje Vokietijos jaunimo simfoninis orkestras sveikins Lietuvą. Koncertas skiriamas Vokietijos susivienijimo ir Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 25-mečiui. Jaunimo orkestrui diriguos prityrės maestro Karlas-Heinzas Steffensas, solistas – jaunas smuikininkas Tobiasas Feldmannas, nuo 2005 m. gricžiantis Vokietijos jaunimo simfoniniame orkestre, keletą metų buvęs koncertmeisteris. Koncertą papuoš retai Lietuvos scenose atliekamas Bélos Bartóko Koncertas smuikui ir orkestrui, taip pat skambės fragmentas iš moderniosios Richardo Strausso operos „Salomėja“ bei legendomis apipinta Franzo Schuberto „Nebaigtøj“ simfonija.	
Taikomosios dailės muziejus Arsenalo g. 3A Paroda „Maištasis buduare“ (XX a. aštuonto dešimtmečio mada iš Aleksandro Vasilevo kolekcijos) Paroda „Absoliuti tekstile. Nuo ištakų iki XXI a.“	Galerija „Arka“ Aušros Vartų g. 7 iki 18 d. – tapybos ir dokumentinės fotografijos paroda, skirta M.K. Oginskio 250 gimimo metinėms „Vilniaus polonezas Lietuvai“ Linos Beržanskės Trembo tapybos paroda „Pasiliuk...“	Galerija „Meno forma“ Savanoりų pr. 166 Paroda „Kartos (ne)sikartoja“		
Vytauto Kasiulio dailės muziejus A. Goštauto g. 1 Retrospektivinė Vytauto Kasiulio kūrybos ekspozicija Paroda „Jonas Rimša (1903–1978). Ugnies ir džiunglių magija“	Galerija „Kauno langas“ M. Valančiaus g. 5 Irenos Jauniškienės paroda „Didieji kolekinių margučiai“	KLAIPĖDA KKKC parodų rūmai Aukštajoji g. 1 / Didžioji Vandens g. 2 iki 19 d. – Lino Jusionio tapybos paroda „Anapus laiko, laukiant, kol tai nutiks“ Alfonso Budvycio (1949–2003) fotografijų paroda „Iškalbinga tyla“ Ignas Kazakevičius ir Vido Poškaus projekto „Remake, arba Meno terminalas: Melancholia.LT“ paroda		
Lietuvos nacionalinės muziejus Naujasis arsenolas Arsenalo g. 1 Senosios Lietuvos istorija XIII–XIX a. Lietuvių liaudies menas; Kryždirbystė Paroda „Kovo 11-oji. Atkurtos Nepriklausomos Lietuvos apdovanojimai“ Paroda „Pavasario šventųjų papročiai ir simboliai“	Jono Meko vizualiųjų menų centras Gynėjų g. 4 nuo 7 d. – jaunuju menininkų paroda „Juodas rožės“	Galerija „Meno niša“ J. Basanavičiaus g. 1/13 Audronės Petrasčiūnaitės paroda „Iš toli sugrižta miškas“	15 d. 18.30 – K. Binkio „ATŽALYNAS“. Rež. – J. Vaitkus 16 d. 18.30 – T. Slobodzianeko „MŪSŲ KLASĒ“. Rež. – Y. Ross 17 d. 18.30 – M. Spero „MEDŽIOKLĖS SCENOS“. Rež. – R. Atkočiūnas Mažoji salė	
Kazio Varnelio namai-muziejus Didžioji g. 26 K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija Lankymas antradienį–šeštadienį iš anksto susitarus tel. 279 16 44	Galerija AV17 Aušros Vartų g. 17 iki 16 d. – Rūtos Petronytės ir Rainerio Kaasiko-Aaslavo (Estija) paroda „Pogrindis“	Galerija AV17 Aušros Vartų g. 17 iki 16 d. – Rūtos Petronytės ir Rainerio Kaasiko-Aaslavo (Estija) paroda „Pogrindis“	11 d. 18.30 – L. Agulianskio „ŽVIRBLIO LIZDAS“. Rež. – V. Serovas 15 d. 18.30 – R. Thomas „VYRAS SPAŠTUOSE“. – D. Kazlauskas (J. Miltinio dramos teatras) 16 d. 18.30 – N. Gogolio „LOŠJAI“. Rež. – M. Byčkovas (Rusija) 17 d. 18.30 – M. Macevičiaus „PRAKEIKTA MEILE“ (pagal P. Sanajevo apysaką „Palaidokite mane už grindjuostės“). Rež. – A. Jankevičius	
Bažnytinio paveldo muziejus Šv. Mykolo g. 9 Bažnytinio paveldo muziejaus ekspozicija	Galerija „Kunstkamera“ Ligoninės g. 4 iki 18 d. – Antano Tamošaičio (1906–2005) paroda „Šerkšno laiškai“	Galerija „Kunilkauko“ Užupio g. 16 iki 18 d. – tapybos paroda „Erdvės variacijos“	Teatras „Lelė“ Didžioji salė	
Šiuolaikinio meno centras Vokiečių g. 2 nuo 10 d. – paroda „t:i:k:r:o:v:é:“	Galerija-dirbtuvė „Ra“ Pranciškonų g. 8 iki 17 d. – tapybos miniatiūrų paroda „(Ne)priklausomybė“	Galerija „Menų tiltas“ Užupio g. 16 iki 18 d. – tapybos paroda „Erdvės variacijos“	12 d. 12 val. – Just. Marcinkevičiaus „GRYBŲ KARAS“. Rež. – V. Masalskis 14 d. 19 val. – M. Mylyaho „CHAOSAS“. Rež. – Y. Ross 15 d. 19 val. – PREMJERA! M. von Mayenburgo „KANKINYS“. Rež. – O. Koršunovas 16 d. 19 val. – P. Makausko „YOLO“. Rež. – P. Makauskas	
Galerija „Aidas“ Trakų g. 13 iki 11 d. – Deimos Katinaitytės tapybos paroda „Spalvos 3“	Savicko paveikslų galerija J. Basanavičiaus g. 11 / Teatro g. 1 Grupės „Devyni vėjai“ tapybos paroda „Čia ir dabar“	Dailės galerija Vilniaus g. 245 Giedrius Šiuščiaus fotografikos paroda „Prarasto laiko pėdsakai“	17 d. 12 val. – „NE PAGAL ŠIO PASAULIO MADA“ (fantazija apie poetą K. Donelaitį). Insc. aut. ir rež. – R. Kazlas Mažoji salė	
VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJOS GALERIJOS Parodų salės „Titanikas“ Maironio g. 3 iki 18 d. – Lietuvos, Latvijos ir Estijos šiuolaikinio stiklo meno ir vitražo paroda „Švytinės, pjaunantys, dužtantys“	Vilniaus rotušė Didžioji g. 31 Giedros Purlytės tapybos darbų paroda „Jos vizijos“	Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija Vilniaus g. 39 Loretos Zdanavičienės tapyba	18 d. 12 val. – „KIELIONĖ BE BAGAŽO“. Rež. – B. Latėnas 11 d. 14, 16 val. – „M. Čechovo „TRYS SESERYS“. Rež. – R. Tuminas 12 d. 16 val. – T. Kavtaradzės „KELETAS POKALBIŲ APIE (KRISTY)“. Rež. – T. Montrimas	
Galerija „Akademija“ Pilies g. 44/2 iki 11 d. – Rimos Blažytės paroda „Trečiadienio apsuptyje“ Dano Alekso šiuolaikinio meno projektas „122 kab.“	Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centras Naugarduko g. 10/2 Arnoldo Schönbergo centro (Viena) parengta paroda „Jaunasis Schönbergas Vienoje iki 1900–ųjų“ Paroda „Cornelia Gurlitt: širdies kelionė“ (Vilnius vokiečių ekspresionistės akimis 1915–1917 m.)	VILNIUS Nacionalinis operos ir baletų teatras 10, 11 d. 18.30 – PREMJERA! „BOLERO+“. Dir. – M. Barkauskas 11, 18 d. 12 val. „Kamerinėje salėje“ – PREMJERA! S. Mickio „ZUIKIS PUKIS“. Dir. – J.M. Jauniškis, rež. – J. Sodytė, scenogr. – K. Siparis	Vilniaus mažasis teatras 10 d. 18.30 – PREMJERA! Th. Bernhardo „MINETIS“. Rež. – R. Tuminas 11 d. 14, 16 val. – „KIELIONĖ BE BAGAŽO“. Rež. – B. Latėnas 11 d. 18.30 – A. Čechovo „TRYS SESERYS“. Rež. – R. Tuminas 12 d. 12, 15 val. – „MAMA KATINAS“. Rež. – E. Jaras 14 d. 18, 20.30 val. – „KITAS KAMPAS“ (VšĮ „Sąmoningas žmogus“) 15 d. 18.30 – F. Dürrenmatto „DAMOS VIZITAS“. Rež. – E. Jaras 16 d. 19 val. – „BALTAS TRIUŠIS RAUDONAS TRIUŠIS“ („True Thing“) 17 d. 18.30 – N. Erdmano „SAVIŽUDIS“. Insc. aut. – T. Stirna, rež. – G. Tuminaitė	
A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinys“ Dominikonų g. 15 Dailininkų Tamošaičių kūryba XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai	„Skalvijos“ kino centras Goštauto g. 2/15 iki 15 d. – Mindaugo Ažušilio paroda „Palanga“	Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus V. Putvinisko g. 55 iki 19 d. – Adolfą Vaičaičio paroda „Pilmatis“, skirta dailininko 100-osioms gimimo metinėms	Spektakliai Nacionalinis operos ir baletų teatras 11 d. 9 val. – konferencija „TEDxVilnius 2015“ 12 d. 19.30 – labdarinės renginių „Pasisitikiu tavimi“ 14 d. 18.30 – 6-asis NOA festivalis pristato: „ISTABUSIS IR GRAUDUSIS PLANAS B“. Rež. – V. Bareikis	Vilniaus mažasis teatras 10 d. 18.30 – PREMJERA! Th. Bernhardo „MINETIS“. Rež. – R. Tuminas 11 d. 14, 16 val. – „KIELIONĖ BE BAGAŽO“. Rež. – B. Latėnas 11 d. 18.30 – A. Čechovo „TRYS SESERYS“. Rež. – R. Tuminas 12 d. 12 val. – „LIETUVIŠKA PASAKA APIE TRIS SESERIS“. Aktorius, rež. – L. Zubė (teatras „Lino lėlės“) 11 d. 19 val. „Juodojoje salėje“ – M. Palubenos albumo pristatymo koncertas 12 d. 12 val. „Kičeninėje salėje“ – „AVINÉLIJO KELIONĖ“. Rež. – S. Degutytė („Stalo teatras“) 12 d. 19 val. „Juodojoje salėje“ – „TANKUMYNE“ (pagal R. Akutagavos novelę). Rež. – R. Kazlas (teatras „cezario grupė“) 14 d. 19 val. „Kičeninėje salėje“ – „59'ONLINE“. Idėjos aut. L. Vaskova ir R. Mačiliūnaitė (jaunuju scenos menininkų programa „Atvira erdvė'13“) 15 d. 18 val. „Juodojoje salėje“ – Naujosios operos akcija: A. Bumšteinio „AUDIOKAUKAS“ 17 d. 19 val. „Juodojoje salėje“ – T. Williamso „PASMERKTI NAMAI“. Rež. – F. Feiferė (LMTA Vaidybos ir režisūros katedros II magistrantų kurso diplominis spektaklis)
Kaunas	KAUNAS Nacionalinis dramos teatras 11 d. 9 val. – konferencija „TEDxVilnius 2015“ 12 d. 19.30 – labdarinės renginių „Pasisitikiu tavimi“ 14 d. 18.30 – 6-asis NOA festivalis pristato: „ISTABUSIS IR GRAUDUSIS PLANAS B“. Rež. – V. Bareikis	Oskaro Koršunovo teatras 11, 12, 15 d. 19 val. OKT studijoje – A. Čechovo „ŽUVÉDRA“. Rež. – O. Koršunovas	Kaunas Kauno dramos teatras 10 d. 18.30 – G. Gorino „JUOKDARYS BALAKIREVAS“. Rež. – A. Latėnas	
Kaunas				

(pagal J. Grušo dramą „Barbora Radvilaitė“). Rež. – J. Jurašas. Adaptacijos autorė – A.M. Sluckaitė 11 d. 18 val. *Rūtos salėje* – F. von Schillerio „PLĒSIKAI“. Rež. – A. Areima 12 d. 12 val. *Mažojoje scenoje* – A. Sunklodaitės „KIŠKIS PABĖGELIS“ (pagal L. Jakimavičiaus knygelę „Lapė ir kailiošai“). Rež. – A. Sunklodaitė 12 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – A. Skėmos „BALTA DROBULĖ“. Rež. – J. Jurašas 14 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – N. Erdmano „SAVIŽUDIS“. Rež. – G. Tuminaite (Vilnius mažasis teatras) 14 d. 19 val. *Mažojoje scenoje* – J. Tum-Vaižgant „ŽEMĖS AR MOTERS“. Rež. – T. Erbréderis 15 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – M. Frisch „BIOGRAFIJA: VAIDINIMAS“. Rež. – G. Varnas 16 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – I. Turgevėno „MÉNUO KAIME“. Rež. – V. Tertelis **Kauno valstybinis muzikinis teatras** 10 d. 18 val. – I. Kálmáno „GRAFAITÉ MARICA“. Dir. – J. Janulevičius 11 d. 18 val. – J. Strausso „NAKTIS VENECIJOJE“. Dir. – J. Geniušas 12 d. 12 val. – Z. Bržaitės „GRYBŲ KARAS IR TAIKA“. Dir. – V. Visockis 12 d. 18 val. – L. Fallio „MADAM POMPADUR“. Dir. – J. Janulevičius 15 d. 17 val. – R. Rodgero „MUZIKOS GARSAI“. Dir. – J. Vilnonis 16 d. 18 val. – E. Johno, T. Rice'o „AIDA“. Dir. – J. Janulevičius 17 d. 18 val. – C. Colemano „MIELOJI ČARITI“. Dir. – J. Geniušas **Kauno kamerinis teatras** 10 d. 18 val. – D. Čepauskaitės „BE GALO ŠVELNI ŽMOGŪDYSTĖ“. Rež. – S. Rubinovas 11 d. 18 val. – PREMJERA! „RAGANOSIS“ (E. Ionesco pjesės motyvais). Rež. – R.A. Atkočiūnas 12 d. 18 val. – G. Boccaccio „DEKAME-RONAS“. Rež. – A. Rubinovas 15 d. 19 val. – D. Čepauskaitės „DIENA IR NAKTIS“. Rež. – S. Rubinovas 16 d. 18 val. – PREMJERA! „MENO FORTAS“ (pagal J. Joyce'o „Prieplauką“). Rež. – V. Vilnis 17 d. 18 val. – Molière'o „ŠYKTUOLIS, ARBA MELO MOKYKLÀ“. Rež. – A. Pociūnas **Kauno māžasis teatras** 11, 18 d. 18 val. – PREMJERA! M. Valiuko „BARAKUDŲ MEDŽIOKLĘ ŽALIEMS“. Rež. – M. Valiukas 12 d. 12 val. – A. Dilytės „SIDABRINIS FÉJOS ŠAUKŠTELIS“. Rež. – A. Dilytė **Kauno lėlių teatras** 11 d. 12 val. – PREMJERA! A. Žiurasko ir S. Bocullo „MOLINIS SAPNAS“. Rež. – A. Žiuraskas 12 d. 12 val. – „PRINCESÉS GIMTADIENIS“. Rež. – A. Stankevičius 16 d. 18 val. – „TŪLA IR KITI“ (J. Kunčino romano „Tūla“ motyvais). Rež. – A. Kaniava **KLAIPÉDA** **Klaipédos valstybinis dramos teatras** 10 d. 18 val. Žvejų rūmuose – PREMJERA! H. Ibseno „LAUKINÉ ANTIS“. Rež. – R. Rimeikis 12 d. 18 val. Žvejų rūmuose – N. Simono „SAUGOKITE FLORA“. Rež. – A. Lebeliūnas 15 d. 18 val. Žvejų rūmuose – P. Zelenkos „PAPRASTOS BEPROTYBĖS ISTORIJOS“. Rež. – D. Rabašauskas **Klaipédos valstybinis muzikinis teatras** 11, 16 d. 18.30 – PREMJERA! F. Loessero, A. Burrowso „KAIP PRASIKUTI VERSLE BE DIDELO VARGO“ 15 d. 18.30 – K. Jenkinso koncertas „Ginkluotas žmogus: mišios už taiką“ **ŠIAULIAI** **Valstybinis Šiaulių dramos teatras** 10 d. 18 val. – N. Leskovo „LEDI MAKBET ĮŠ-	MCENSKO APSKRITIES“. Rež. – R. Banionis 11 d. 18 val. – PREMJERA! T. Williamso „GEISMŲ TRAMVAJUS“. Rež. – A. Latėnas 12 d. 12 val. – PREMJERA! D. Čepauskaitės „KAŠTONÉ“ (pagal A. Čechovo apskrymą „Kašton“). Rež. – A. Lebeliūnas 12 d. 18 val. – A. Tarno „DIBUKAS“. Rež. – R. Banionis **PANEVĖŽYS** **Juozo Miltinio dramos teatras** 10 d. 18 val. – „KITAS KAMPAS“ (VšĮ „Sąmoningas žmogus“) 11 d. 18 val. – PREMJERA! H. Levino „HEFECAS ARBA VISI NORI GYVENTI“. Rež. – P. Ignatavičius 12 d. 18 val. – D. Gyzelmo „PONAS KOLPERTAS“. Rež. – Velta ir Vytautas Anužiai 12 d. 18.30 – A. Čechovo „ROTŠILDO SMUIKAS“. Rež. – M. Cemnickas 14 d. 18 val. *Rokiškio kultūros centre* – K. Sajos „DEVYNBĖDŽIAI“. Rež. – M. Meilūnas 14 d. 18 val. – S. Oster, P. Lysanderio „MEDÉJOS VAIKAI“. Rež. – A. Gluskinas 15 d. 18 val. – „BUS SUNKU...“ Rež. – A. Večerskis („Domino“ teatras) 17 d. 13, 18 val. – „LINKSMOJI EINŠTEINO LABORATORIJA“. Rež. – S. Pikturraitė **Koncertai** **Lietuvos nacionalinė filharmonija** 11 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – Lietuvos nacionalinis simfoninių orkestras. Solistas I. Monighetti (violončelė). Dir. – W. Attanasi. Programoje A. Dvoržako, S. Prokofjevo kūriniai 12 d. 12 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – Lietuvos kamerinis orkestras. Solistai M. Cimatti (smuikas), M.V. Trechselis (fortepijonas). Dir. – M. Barkauskas. Koncertą veda V. Gerulaitis. Programoje F. Mendelssohno-Bartholdy, J. Haydno kūriniai 12 d. 16 val. *Taikomosios dailės muziejuje – ansamblis „Vilniaus arsenala“*: L. Šulskutė (fleita), R. Romoslauskas (altas), S. Okruško (fortepijonas). Programoje C. Reinecke's, N. Rotos, T. Makačinė, F. Mendelssohno-Bartholdy kūriniai 12 d. 18 val. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose* – V tarptautinio J.S. Bacho muzikos festivalio uždarymas. Festivalio orkestras „Musica humana“ (meno vad. ir vyr. dir. A. Vizgirda). Klaipėdos mišrus choras „Aukuras“ (meno vad. ir dir. – A. Vildžiūnas). Solistai S. Liomo (sopranas), S. Skjervoldas (baritonas), R. Beinaris (obojas). Dir. – A. Vildžiūnas, A. Vizgirda. Programoje J.S. Bacho, V. Striaupaitės-Beinarienės kūriniai 12 d. 17 val. *Kauno valstybinėje filharmonijoje* – tarptautinis jaunųjų muzikų festivalis „Kaunas 2015“. Lietuvos kamerinis orkestras. Solistai A. Gečaitė (smuikas), K. Kapcrzak (violončelė), S. Miknui (fortepijonas), duetas M. Cimatti (smuikas) ir M.V. Trechselis (fortepijonas). Dir. – M. Barkauskas. Programoje W.A. Mozarto, A. Vivaldi, J. Haydno kūriniai 12 d. 15 val. *Trakų pilies Didžiojoje menėje – „Muzikinis vitražas Atvelykiui“*. O. Kolobovaitė (sopranas), Čiurlionio kvartetas. Dalyvauja aktorius G. Arbačiauskas. Programoje G.F. Händelio, W.A. Mozarto, G. Giordani, S. Šimkaus, J. Grudziński, B. Dvariono, A. Klovos kūriniai 15 d. 13 val. *Šiaulių rajono savivaldybės kultūros centre*, 19 d. 16 val. *Taikomosios dailės muziejuje* – solistas V. Palejus (obojas). Valstybinis Vilniaus kvartetas. Programoje F. Schuberto, W.A. Mozarto, Ph. Glasso, A. Pasulli kūriniai 15 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – Nacionalinis Vokietijos jaunimo simfoninių orkestras. S.T. Feldmannas (smuikas). Dirigentas K.-H. Steffensas. Programoje B. Bartóko, R. Strausso kūriniai 17 d. 18 val. *Klaipédos koncertų salėje*, 18 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžio-* *joje salėje*, – simfoninės muzikos koncertas „iš orkestro lobyno“. Lietuvos nacionalinis simfoninių orkestras. Solistas G. Alekna (fortepijonas). Dir. – Ch. Lyndon-Gee. Dalyvauja valstybinio choro „Vilnius“ moterų grupė. Programoje R. Wagnerio, V. Bacevičiaus, F. Lisztu kūriniai **PANEVĖŽYS** **Lietuvos muzikų rėmimo fondas** 10 d. 18 val. *S. Vainiūno namuose* – „Mazieji sugržimai“. Smiuikoja A.E. Janonytė (Lietuva, D. Britanija). Dalyvauja A. Juška ir G. Graigtė, koncertmeisterė D. Šulcaitė ir mokytoja ekspertė N. Prascevičienė *Muzikos festivališkis „Sugržimai“* 12 d. 14 val. *Vilnius arkikatedroje bazilikoję* – K. Juodelytė (vargonai, Lietuva, Vokietija), Vilniaus jėzuitų gimnazijos choras „Krantas“ (vad. – L. Abaris ir D. Maciūkaite-Krasauskienė), V. Juodupis (muzikologas) 13 d. 18 val. *Vilnius rotušėje* – fortепijoniškis duetas: V. Rindzevičiūtė-Zbindien (fortepijonas, Lietuva, Šveicarija), D. Zhindenas (fortepijonas, Šveicarija), J. Gedmintaitė (sopranas), V.M. Zabrodaitė (fleita), K. Grybus (fortepijonas) 15 d. 18 val. *S. Vainiūno namuose* – kompozitorius, dirigento, vargonininko J. Stankūno (Lietuva, JAV) kūrybos vakaras. Dalyvauja A. Stasiūnaitė (mecosopranas) ir jos studentės R. Dzimidaitė (sopranas), E. Girycytė (sopranas), B. Lazauskytė (mecosopranas); Vilniaus B. Dvariono dešimtmetyškis muzikos mokyklos ugdytiniai F. Balčiaitytė (sopranas), I. Diliniakaitytė (sopranas), I. Sokolovaitė (sopranas), P. Prasauskas (bosas), Fleitų ansamblis (ansamblio vad. – M. Pupkovas). Koncertmeisterės N. Baranauskaitė ir V. Blažienė. Renginio vedėjas V. Juodupis **VILNIUS** **Šv. Jonų bažnyčia** 11 d. 18 val. – Lietuvos vargonų atlstatymo 15 metų suakčiai. V. Pinkevičiaus muzikinė-literaturinė kompozicija „Prieš pasiduodant: būti sužavetiems galimybė keisti“ **Šv. Kotrynos bažnyčia** 11 d. 18.30 – G. Kilčiauskienė (vokalas), A. Polevikovas (fortepijonas), V. Nivinckas (kontrabonas), D. Rudis (mušamieji) 12 d. 19 val. – folkloro ansamblis „Ariuška“ ir A. Klova (smuikas) 14 d. 19 val. – K. Smoriginas, S. Bareikis, O. Dikovskis 17 d. 19 val. – Vilnius miesto savivaldybės Šv. Kristoforo kamerinis orkestras. Solistas D. de Willencourt'as (violončelė, Francūzija). Dir. – D. Katkus. **PANEVĖŽYS** **Panėvėžio miesto dailės galerija** 12 d. 16 val. – M. Arčikauskaitės koncertas „Singing Hindi Zahra“. Atlikėjai M. Arčikauskaitė (vokalas), T. Morinas (gitaro, Portugalija). Programoje Maroko dainininkės H. Zahra repertuaro kūriniai **Vakarai** **VILNIUS** **Marijos ir Jurgio Šlapelių namas-muziejus** 10–12 d. 18 val. – arbatvakarių „Senojo Vilniaus ikonos“ (G. Mareckaitės knygos „Šiapus ir anapus Vilniaus vartų“ bei pjesės „Salv“ motyvais). Rež. – E. Tulevičiūtė. Vaidina E. Tulevičiūtė, V. Kuklytė. Muzikuoja V. Mončytė (su dainomis), K. Šiparis (su gramofonu). Talkina ir svečius vaišina J. Paškevičienė, D. Žemaitytė **Lietuvos kinematografininkų sajunga** 10 d. 18 val. – kino operatorius V. Radzevičius 60 metų suakčiai skirtas kūrybos vakaras. Vakaro metu bus parodytos ištraukos iš V. Radzevičiaus nufilmuotų filmų	**Bibliografinės žinios** **MENAS. FOTOGRAFIJA** Gražuolė Lietuva : [fotoalbumas] / [Ričardas Anusauskas] ; [tekstų autorai Justinas Marcinkevičius, Jurgita Vilčinskienė, Joana Anusauskienė, Ričardas Anusauskas]. – [Vilnius] : Jurgos projektai, [2015] [Vilnius : Logotpas]. – 200 p. : iliustr. – Antr. iš virš.. – Aut. nurodytas virš.. – Tiražas [500] egz.. – ISBN 978-609-8036-05-3 (jr.) Pavasario rankdarbiai / Marcelina Grabowska-Piątek ; [iš lenkų kalbos vertė Tatjana Skusevičienė]. – [Raudondvaris, Kauna r.] : Educata, [2015] [Vilnius : BALTO print]. – 46, [1] p., išk. virš.. : iliustr. – Virš. aut. nenurodyta. – Tiražas 3000 egz.. – ISBN 978-609-8137-14-9 **GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS** 180 : romanas / Undinė Radzevičiūtė. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2015] [Kaunas : Spindulio sp.]. – 278, [1] p.. – Virš. antr. ir aut. nenurodyti. – Tiražas 1800 egz.. – ISBN 978-9955-23-811-9 (jr.) Ars poetica? = Искусство поэзии? : стихи вильнюсских поэтов в переводах Виталия Асовского. – Вильнюс : [Zarzecze], 2015 ([Вильнюс] : BALTO print). – 107 p.. – ISBN 978-609-95621-2-4 Baltoji Kordobos balandė : [romanai] / Dina Rubina ; iš rusų kalbos vertė Irena Aleksaitė. – Vilnius : Nordinė, 2015 [Vilnius : Standartų sp.]. – 452, [3] p.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-95518-6-9 (jr.) Dienoraščio fragmentai / Alfonsas Nyka-Niliūnas. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2002]- . [Kn. 4], 2009–2012. – [2014] [Vilnius : Spauda]. – 159, [1] p.. – Tiražas 700 egz.. – ISBN 978-9955-23-801-0 Emma, pastorius duktė : [romanai] / Rokas Flick. – Vilnius : Alma littera, 2015 [Kaunas : Spindulio sp.]. – 277, [3] p.. – Knyga apdomanota levos Simonaitytės literatūrine premija. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-01-1470-4 (jr.) : [5 Eur 76 ct] Galvy medžiotojai : [romanai] / Jo Nesbø ; iš norvegų kalbos vertė Ugnius Mikučionis. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2015] [Kaunas : Spindulio sp.]. – 302, [1] p.. – (Kriminalinis romanas, ISSN 2029-2597). – Tiražas 4500 egz.. – ISBN 978-9955-23-806-5 (jr.) Kam skambina varpai : romanas / Ernest Hemingway ; iš anglų kalbos vertė Povilas Gasilius. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2015] [Kaunas : Spindulio sp.]. – 546, [1] p.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-9955-23-810-2 (jr.) Kerštas dėvi Pradę : velnių gržta : [romanai] / Lauren Weisberger ; iš anglų kalbos vertė Regina Šeškuvičienė. – Vilnius : Alma littera, 2015 [Vilnius : Spauda]. – 436, [2] p.. – Tiražas 800 egz.. – ISBN 978-609-01-1584-8 (jr.) : [8 Eur 61 ct] Knyga apie San Mikėlę : romanai / Axel Munthe ; iš anglų kalbos vertė Valentina Charginaitė. – Vilnius : Alma littera, 2015 [Kaunas : Spindulio sp.]. – 436, [3] p.. – („Pegaso“ kolekcija, ISSN 2351-5236 ; 6). – Tiražas 4000 egz.. – ISBN 978-609-01-1714-9 (jr.) : [4 Eur 9 ct] Laiko saugotojas : [romanai] / Mitch Albom ; iš anglų kalbos vertė Anita Kapočiūtė. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2015] [Kaunas : Spindulio sp.]. – 270, [1] p.. – Tiražas 2200 egz.. – ISBN 978-9955-23-809-6 (jr.) Lietuvių literatūros konceptas abituriuento : rašytojų gyvenimas ir kūryba, kontekstai / Onutė Baumiliene, Irena Kanišauskaitė, Loreta Mačianskaitė ... [et al.] ; [sudarytojai Irena Kanišauskaitė, Nijolė Šervenaičiūtė, Saulius Žukas]. – 3–ioji laida. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2014] [Kaunas : Spindulio sp.]. – 190, [1] p.. – Virš. aut. nenurodyti. – Tiražas 6000 egz.. – ISBN 978-9955-23-744-0 Miloszas : [lenkų poeto, Nobelio literatūros premijos laureato] biografija / Andrzej Franaszek ; vertė Vytautas Deksnys. – Vilnius : Apostrofa, [2015] [Vilnius : BALTO print]. – 943, [1] p., [16] iliustr. lap. : iliustr. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-9955-605-86-7 (jr.) : [17 Eur 50 ct] Raudonos antkaklis : [romanai] / Jean-Christophe Rufin ; iš prancūzų kalbos vertė Stasė Banionytė. – Vilnius : Žara, [2015] [Vilnius : BALTO]. – 133, [2] p.. – Tiražas [1000] egz.. – ISBN 978-9986-34-308-0 (jr.) Rudens auka : kriminalinis romanas / Mons Kallentoft ; iš švedų kalbos vertė Mantas Karvelis. – Vilnius : Nordinė, 2015 [Vilnius : Standartų sp.]. – 466, [1] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-95518-7-6 Sidabrinė jlonka : [romanai] / Jojo Moyes ; iš anglų kalbos vertė Bronislovas Bružas. – Kaunas : Jotoma, [2015] [Vilnius : BALTO print]. – 398, [2] p.. – Tiražas [2500] egz.. – ISBN 978-9955-13-499-2 (jr.) Tamsumas : romanai / Gillian Flynn ; iš anglų kalbos vertė Aurelijė Jucytė. – Vilnius : Alma littera, 2015 [Kaunas : Spindulio sp.]. – 406, [1] p.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-01-1430-8 (jr.) : [12 Eur 19 ct] Tik su dukra : romanai / Betty Mahmoody & William Hoffer ; iš anglų kalbos vertė Lilija Vanagienė. – Vilnius : Alma littera, 2015 [Vilnius : Spauda]. – 501, [2] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-9986-02-478-1 (jr.) : [6 Eur 73 ct] Vasaros angelai : kriminalinis romanai / Mons Kallentoft ; iš švedų kalbos vertė Mantas Karvelis. – Vilnius : Nordinė, 2015 [Vilnius : Standartų sp.]. – 418, [1] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-95518-5-2 Žmonės iš Alkapės : [romanai] / Unė Kaunaitė. – Vilnius : Žara, [2015] [Vilnius

„Žmogus-paukštis“

Savaitės filmai**Denis Kolinsas *****

Kadaike Denio Kolinso (Al Pacino) dainas mégó visi. Jau daug metų jis nieko nerašo ir šildosi buvusios šlovės spinduliais. Kartą muzikantas randā prieš daug metų jam rašytą Johno Lennono ir Yoko Ono laišką, kuris apverčia aukštyn kojom ankstesnį gyvenimą. Dano Fogemano filme taip pat vaidina Bobby Cannavale'as, Jennifer Garner, Annette Bening, Christopheris Plummeris (JAV, 2015). (Vilnius)

Ieškojimai ***

Naujas Michelio Hazanaviciaus („Artistas“) filmas nukelia į karo nuailtingą Čečeniją ties amžių riba. Pagrindinis veikėjas – devynerių metų berniukas Hadžis, kurio tėvus nužudė rusų kariai. Jis įsitikinęs, kad vyresnioji sesuo taip pat nebėgyva. Hadžis atsiduria Ingušetijoje. Čia jų pamato ES žmogaus teisių organizacijos atstovė prancūzė Karol (Bérénice Bejo). Ji bando „prisijaukti“ niekuo nepasitinkintį Hadži, nežinantį, kad sesuo gyva ir jo ieško. Šis filmas – 1948 m. pasirodžiavusio Fredo Zinnemanovo filmo apie Aušvico gyvų likusį čekų berniuką, kuris pokario Europoje ieško artimųjų, perdirbinių. Hazanavicius savo „Ieškojimus“ pripildė aktualiu užuominu apie ES bejegiskumą ir abejingumą, Raudonojo kryžiaus veiklą, rusų armijos „dedovščiną“, tačiau nesugebėjo savo veikėjų išvaduoti nuo žanrių stereotipų ir paviršutiniškos publicistikos (Prancūzija, Gruzija, 2014). (Vilnius, Kaunas)

Insurgentė **

Naujas filmas apie visuomenę, kur bet kokia individualybė turi būti su-naikinta. Šiakart Roberto Schwentke's filmo herojė Trisė (Shailene Woodley) turės susigrumti su vidiniais demonais ir tėsti kovą su milžiniška sajunga, kuri gali ne tik sužlugdyti žmoniją, bet ir sunaikinti merginos artimuosis. Taip pat vaidina Theo Jamesas, Kate Winslet, Naomi Watts, Octavia Spencer, Jai'us Courtney'us (JAV, 2015). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai)

Laukinė ****

Po motinos mirties ir nelaimingos santuokos Šeryl (Reese Witherspoon) leidžiasi pėsčia į kelionę po „Pacific Crest Trail“ draustinio teritorija, rinkdamasi aukščiausias Kaskadiņų kalnų dalis. Vieniša ir pavojinga herojės kelionė išgydys ją nuo dvasinių kančių, tačiau šis vyksmas taip pat bus sudėtingas. Jeano-Marco Vallee filmas grįstas autentiška istorija, nors jo scenarijų paraše populiarus anglų rašytojas Nickas Hornby. Taip pat vaidina Laura Dern, Thomas Sadoskis, Keene'as McRae (JAV, 2014). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai)

Samba ***

Samba (Omar Sy) – imigrantas iš Senegalo. Jis jau dešimt metų gyvena Paryžiuje, bet vis negali gauti gero darbo, nes yra nelegalas. Buvusi aukštost grandies vadovė, o dabar savanorė Alisa (Charlotte Gainsbourg) kenčia nuo perdegimo sindromo. Abu filmo herojai nori rasti išeitį – vienės iš nesibaigiančio akligatvio, kita – iš gyvenimo tušumos. Kartą jų keliai susikerta... Filmą sukūrė garsiuju „Neliečiamujių“ režisieriai Olivier Nakache'as ir Ericas Tolledano, todėl žiūrovai gali tikėtis ašarų, juoko ir laimingos pabaigos (Prancūzija, 2014). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda)

Žmogus-paukštis *****

Alejandro Gonzálezo Iñárritu filmas pasakoja apie kadaise garsų aktorių (Michael Keaton), populiariuose filmuose vaidinusių superdidvyrį. Daabar jis rengiasi premjerai Brodvėjaus teatre ir kovoja su savimi, kad atgautų šeimą ir buvusią šlovę. „Žmogus-paukštis“ siemet gavo 4 pagrindinius „Oskarus“ – už geriausią filmą, režisūrą, scenarijų bei operatorius darbą ir tai gana retas atvejis, kai filmas tikrai vertas apdovanojimui. Taip pat vaidina Edwardas Nortonas, Emma Stone, Naomi Watts, Zachas Galifianakis (JAV, 2014). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai)

***** – šeševras, **** – pasižiūrėti būtina, *** – geras filmas, ** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – nickalas

Redaktorė – Agnė Narušytė

Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė

Kinas – Živilė Pipinytė | Teatras, šokis – Milda Brukštutė

Muzika – Laimutė Ligeikaitė | Stilius – Rita Markulienė

Dizainas – Jokūbas Jacovskis | Maketas – Vanda Čemerkaite

Finansininkė – Brigitė Misiuvienė

Kino repertuaras**VILNIUS****Forum Cinemas Vingis**

10–16 d. – Drakono lizdas (3D, JAV) – 14,

16.15, 18.30

Drakono lizdas (JAV) – 11, 13.10, 15.20, 17.30

Moterys prieš vyrus (Rusija) – 11.20, 13.40,

16.20, 19.40, 21.50

10, 13, 15, 16 d. – Žmogus-paukštis (JAV) –

14.40, 19, 21.40; 11, 12 d. – 12, 14.40, 19,

21.40; 14 d. – 14.40, 18.15, 21.40

10–16 d. – Paskutiniai riteriai (Čekija, P. Korėja) –

16.18.40, 21.20

Mano stora, amžinai bjauri draugė (JAV) –

11.30, 14, 18.30, 21 val.

Ieškojimai (Prancūzija, Gruzija) – 17.30,

20.15

16 d. – Pagrobimas 3 (JAV) – 18.20, 20.30

14 d. – Ilgiausia kelionė (JAV) – 18.40

10–16 d. – Greiti ir įsiutę 7 (JAV) – 11.45,

15.15, 17.45, 18.50, 21, 21.45

10–13, 15, 16 d. – Namai (3D, JAV) – 12, 13.30,

16.45, 18.40; 14 d. – 12, 13.30, 16.45

10–16 d. – Namai (JAV) – 11, 14.30, 15.30

Ex-Machina (D. Britanija, JAV) – 15.45, 18.20,

21.30

10, 13–15 d. – Insurgentė (3D, JAV) – 16, 20.30;

11, 12 d. – 11.15, 16, 20.30; 16 d. – 16 val.

10, 13, 15, 16 d. – Samba (Prancūzija) – 18.10;

11, 12 d. – 12.45, 18.10

10–16 d. – Laukinė (JAV) – 15.40, 21.20

10, 13–16 d. – Kempiniukas plačiakelinis

(JAV) – 13 val.; 11, 12 d. – 11, 13 val.

10–16 d. – Šaulys (Ispanija, D. Britanija,

Prancūzija) – 20.45

11, 12 d. – Pelenė (JAV) – 13.15

Forum Cinemas Akropolis

10–16 d. – Drakono lizdas (JAV) – 10.20,

14.40, 18.50; Drakono lizdas (3D, JAV) – 12.30,

16.50

Moterys prieš vyrus (Rusija) – 11.30, 16.30,

19.10, 21.20

Paskutiniai riteriai (Čekija, P. Korėja) – 13.40,

18.40, 21.10;

Žmogus-paukštis (JAV) – 13, 17, 21 val.;

Mano stora, amžinai bjauri draugė (JAV) –

10.40, 18.20

16 d. – Pagrobimas 3 (JAV) – 15.40, 20.30

14 d. – Ilgiausia kelionė (JAV) – 20.50

10–16 d. – Greiti ir įsiutę 7 (JAV) – 11.50,

15.10, 18.30, 19.40, 20.40, 21.30; Namai

(JAV) – 11.40, 14, 16.15; Namai (3D, JAV) –

10.50, 13.10, 18.10

10, 13–16 d. – Kempiniukas plačiakelinis

(JAV) – 12.20, 14.50; 11, 12 d. – 10.10,

12.20, 14.50

10–15 d. – Insurgentė (3D, JAV) – 15.30,

20.30; 16 d. – 15.30

10–16 d. – Laukinė (JAV) – 12.40, 18 val.

10–13, 15, 16 d. – Ex-Machina (D. Britanija,

JAV) – 15.20, 20.50; 14 d. – 15.20

10–16 d. – Bitė Maja (Australija, Vokietija) –

10.10 d.

11 d. – Namai (JAV) – 13.45; 12 d. – 12 val.

11 d. – Pakeliui į mokyklą (dok., f., rež.

L. Plioplytė) – 17.30; 11 d. – 14 val.; 12 d. –

16 val.; 14 d. – 17.15; 15 d. – 19.30; 16 d. –

15.30

10, 14 d. – Savaitegalis Paryžiuje (D. Britanija) – 20.30; 11 d. – 12.15; 12 d. – 19 val.;

13 d. – 19.15; 15 d. – 7.15; 16 d. – 18.30

11 d. – Bitė Maja (Australija, Vokietija) –

12 val.

11 d. – Namai (JAV) – 13.45; 12 d. – 12 val.

11 d. – Pakeliui į mokyklą (dok., f., rež.

L. Plioplytė) – 12.30

11 d. – Ida (Lenkija) – 20.30; 12 d. – 14.30;

13 d. – 17.45; 15 d. – 17.30; 16 d. – 19.45

11 d. – Trečias žmogus (JAV, D. Britanija,

Vokietija, Belgija) – 14.15; 12 d. – 20.30

11 d. – Baltas šešėlis (Italija, Tanzanija,

Vokietija) – 17 val.; 12 d. – 18 val.

12 d. – Pelenė (JAV) – 14 val.

13 d. – Nauja draugė (Prancūzija) – 21.15;

16 d. – 20.30

15 d. – Kino kursai – 19 val.

16 d. – Rio, aš tave myliu (Brazilija, JAV) –

16.15

13 d. – Denis Kolinsas (JAV) – 16.40; 15 d. –

21 val.

14 d. – Ida (Lenkija) – 17.10; 16 d. – 19.20

Ciklas „Karsono kinas“

11 d. – Meškiukas Paddingtonas (D. Brit